An Clár

Réamhrá 2

1. Post páirtaimseartha 3
2. Comhrá idir beirt scoláirí 4
3. Ceist an lá scoile 5
4. Easpa smachta sna seomraí ranga 6
5. Feiniméan na maistíneachta 7
6. Scoil Phádraig 8
7. Tuairisc spóirt 9
8. Laoch an Spidéil 10
9. Na Cluichí Oilimpeacha 11
10. Turas campála 12
11. Gearán faoi laethanta saoire 13
12. Malartaíocht scoile 14
13. Turas ar ceal 15
14. Ionad Oidhreachta Árann 16
15. Ceart na mban tí 17
16. Gaelscoileanna gan aitheantas 18
17. Ceist na teilifíse 19
18. Suirbhé faoin teilifís 20
19. Ólachán ar ollscoil 21
20. Andúileach drugaí 22
21. Cosc ar thobac 23
22. Lucht ólta beorach 24
23. Scannal na ndídeanaithe 25
24. Agallamh faoin bhochtanas 26
25. Fadhbanna ag seandaoine 27
26. Coir in éadan seanmhná 28
27. Dúil sa ghairdín 29
28. Tubaiste Chernobyl 30
29. Crann cumarsáide 31
30. Tionchar na haimsire 32

31. Costas an bhreosla 33
32. Tubaiste mara 34

Scéim Mharcála 35
Cleachtaí 45

Réamhrá

Sa leabhar seo CLUAS clúdaítear réimse leathan ábhar atá ar an siollabas do scrúdú an AS sa Ghaeilge den chuid is mó. Cé go bhfuil na ceisteanna leagtha amach de réir leagan amach na gceisteanna i scrúdú an AS, ní páipéir shamplacha iad. Bhain mé úsáid as an chineál ceisteanna atá ar scrúdú an AS san am i láthair ar gach sliocht leis an teanga sna sleachta a threisiú. Tá na ceisteanna ar fáil ar chúl an leabhair agus is féidir agus is ceadmhach iad a chóipeáil agus a úsáid de réir mar is gá.

Is áis teagaisc é CLUAS go bunúsach. Tá sé tábhachtach cuimhneamh air gurbh fhéidir nach dtuigfeadh dalta gach uile fhocal atá ar an taifeadadh.

Tá na sleachta curtha le chéile de réir toipicí agus ní de réir deacrachta. Tá míreanna nuachta, tuairiscí spóirt, comhráite, agallaimh, díospóireachtaí agus araile le cluinstin ar an taifeadadh.

Ba mhaith liom mo bhuíochas a ghabháil le Micheál A. Ó Murchú (Eagarthóir), le Máiréad Ní Fhathaigh (Eagarthóir Cúnta) agus le Seán Mac Nia (Príomh-oifigeach CCEA) a bhí go mór ina gcuidiú agam i dtaobh an tsaothair seo.

Pádraig de Bléine

1. Agallamh do phost páirtaimseartha

(Bainisteoir sólainne agus Póilín)

Éist leis an agallamh agus freagair na ceisteanna a leanas.

B. "Dia duit, a Phóilín, agus cuirim fearadh na fáilte romhat chuig an agallamh seo. Is mise Séamas Ó Coinn agus is é bainisteoir na sólainne mé. Anois, a Phóilín, inis dom fút féin, le do thoil."

P. "Is mise Póilín agus is scoláire Ardleibhéil mé. Tá trí ábhar Ardleibhéil idir lámha agam faoi láthair. Is é an Corpoideachas an t-ábhar is fearr liom. Mar chuid den chúrsa d'éirigh liom teastas gartharrthála a bhaint amach. Tá dúil as cuimse agam sa spórt agus tá mé cinnte de go mbeadh an Corpoideachas go mór ina chuidiú agam dá bhfaighinn an post seo."

B. "Agus an imríonn tú d'fhoireann ar bith?"

P. "Is ball mé d'fhoireann peile na scoile faoi ocht mbliana déag. Bhain muid an tsraith anuraidh. Tá mé an-tugtha don snámh fosta agus is ball mé de chlub snámha na sólainne seo."

B. "Agus cén sórt duine tú, a Phóilín?"

P. "Is duine díograiseach mé. Déarfainn gur duine uaillmhianach fosta mé. Tá mé macánta chomh maith, agus déanaim mo dhícheall i gcónaí agus is breá liom páirt a ghlacadh i spórt ar bith."

B. "An bhfuil taithí ar bith agat ar an chineál seo oibre?"

P. "Tá cinnte. Thug mé an Ghaeltacht orm féin le dhá bhliain anuas agus bhí mé i mo cheannaire spóirt sa choláiste ansin. Chuidigh mé leis an mhúinteoir spóirt agus b'éigean dom an trealamh a thabhairt amach do na scoláirí agus cuid de na cluichí a reáchtáil."

B. "An bhfuil ceist ar bith agat, a Phóilín, maidir leis an phost seo?"

P. "An dtiocfadh leat a insint dom, a dhuine uasail, cé na dualgais a bheadh orm?"

B. "Thiocfadh. Dá n-éireodh leat bheadh ort seal a dhéanamh mar mhaor ag taobh na linne snámha, agus bheadh ort cuidiú leis an fhoireann shinsearach an obair ghlantacháin a dhéanamh. Caithfidh mé a rá go bhfuil mé iontach sásta leat agus go mbeidh mé i dteagmháil arís leat faoi d'iarratas roimh i bhfad."

2. Comhrá idir beirt scoláirí

(Síle agus Máirtín)

Éist leis an chomhrá agus freagair na ceisteanna a leanas.

S. "Cé na hábhair a roghnaigh tú do na hArdleibhéil, a Mháirtín?"
M. "Mar atá a fhios agat féin, a Shíle, AS a thugtar anois orthu agus b'éigean dom ceithre cinn a roghnú in áit na dtrí cinn mar a bhíonn ag an Ardleibhéal féin. Roghnaigh mé an Mhatamaitic mar gur éirigh go geal liom sa scrúdú GCSE. Fuair mé an dara háit ab airde i dTuaisceart na hÉireann. Roghnaigh mé an Fhisic fosta mar dúirt múinteoir na Fisice go raibh sí an-chosúil leis an Mhatamaitic in áiteanna agus tá suim mhór agam inti sin chomh maith."
S. "Cad é eile a roghnaigh tú mar sin?"
M. "Bhuel, a Shíle, chuala mé cuid mhór cainte anuraidh faoin tSocheolaíocht agus shíl mé gur dheas tús a chur le hábhar nua. Roghnaigh mé an tSocheolaíocht mar sin, agus an Ghaeilge ar ndóigh."
S. "Cad chuige ar roghnaigh tú an Ghaeilge?"
M. "Tá mé an-tugtha don Ghaeilge. Thug mé an Ghaeltacht orm féin trí bliana i ndiaidh a chéile agus chuir mé snas ar mo chuid Gaeilge ansin. Sílim fosta go bhfuil sé iontach tábhachtach bheith ábalta an teanga náisiúnta a labhairt go líofa. Caithfidh mé a rá go bhfuil mé ag dúil leis an chúrsa litríochta fosta. Inis dom, a Shíle, cad é atá tusa ag dul a dhéanamh?"
S. "Mar is eol duit, tá spéis as cuimse agam sna teangacha agus roghnaigh mé an Fhraincis agus an Spáinnis, agus an Ghaeilge fosta. Mhol an múinteoir gairmthreorach dom na trí theanga a dhéanamh nuair a mhínigh mé di gur mhaith liom cúrsa i dteangacha a leanúint ar an ollscoil. Dúirt sí gur mór an buntáiste trí theanga a bheith agat agus tú ag iarraidh áite i nDámh na dTeangacha ar an ollscoil."
M. "Agus cad é eile a dhéanfaidh tú?"
S. "Bhuel, deirtear go bhfuil bua an cheoil agam agus roghnaigh mé an Ceol fosta. Éist, a Mháirtín, ní bheidh mórán ama saor againn nuair a chuirfear na ranganna eochairscileanna agus na ranganna creidimh san áireamh."

M. “Tá an ceart ar fad ansin agat, a Shíle. B’fhéidir go bhfeicfinn sa rang Gaeilge thú.”

S. “B’fhéidir é, a Mháirtín.”

3. Ceist an lá scoile

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Cé nach bhfuil cáil an mhochéirí ar mhuintir na hÉireann tá daoine áirithe ag moladh gur chóir an lá scoile a athrú go clár ama na Mór-roinne. Tosaíonn scoileanna na Mór-roinne ar leath i ndiaidh a hocht ar maidin agus críochnaíonn siad ar a dó tráthnóna. Baintear úsáid as am breise sa chuid eile den tráthnóna chun imeachtaí spóirt agus ceoil a eagrú. Bíonn ceithre théarma acu in aghaidh na bliana in áit na dtrí cinn a bhíonn ag páistí na hÉireann.

Tá cuid de na síceolaithe oideachais in éadan chóras na hEorpa. Maíonn na síceolaithe seo nach mbíonn cumas meabhrúcháin níos aibí ag páistí a thosaíonn ag obair go luath ar maidin. Anuas air sin, tá siad den bharúil nach bhfóirfeadh lá scoile a chríochnódh ar a dó a chlog do theaghlaigh ina mbíonn an t-athair agus an mháthair ag saothrú a gcoda taobh amuigh den teach. Deir na síceolaithe seo go mbeadh orthu an lá oibre a athrú go nós na Mór-roinne dá mbeadh siad ag dul a athrú an lá scoile. Chomh maith leis na deacrachtaí seo, deir siad go gcothódh druidim luath na scoileanna coireanna gadaíochta agus mí-úsáid alcóil agus drugaí dá mbeadh na páistí saor chomh luath sin sa lá.

Os a choinne sin, tá síceolaithe eile ann a shíleann gur chóir cleachtadh na Mór-roinne a leanúint. Deir siadsan gurbh fhearr a d'fhóirfeadh ceithre théarma sa bhliain do thuismitheoirí, agus deir siad fosta go n-éiríonn na páistí bréan de shaoire fhada an tsamhraidh. Tugann siad le fios gur fearr torthaí na scrúduithe ag páistí a thosaíonn go luath ar maidin.

4. Easpa smachta sna seomraí ranga

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas .

Tá easpa smachta sna seomraí ranga ag cur as do neart múinteoirí, de réir Chumann na Meánmhúinteoirí. Dúirt urlabhraí thar ceann an Chumainn, agus é ag labhairt ag seimineár i bpríomhoifigí an Chumainn, go bhfuil cuid mhór múinteoirí ar fud na tíre faoi bhrú millteanach agus go bhfuil siad ag fulaingt de bharr struis agus teannais. Dúirt sé fosta gur ábhar mór buartha é nach bhfuil tacaíocht ar bith ar fáil do na múinteoirí úd. Thug sé le fios gur ionsaíodh corradh le fiche múinteoir taobh istigh de sheachtain amháin agus go bhfuil tréan múinteoirí ag éirí as a bpost go luath mar gheall ar an ghéarchéim seo.

Ag labhairt dó ag an seimineár, dúirt Uachtarán an Chumainn, Seán Ó hUiginn, go bhfuil siad ag iarraidh ar an Roinn Oideachais bealaí nua cinnte a thabhairt isteach i ngach meánscoil a thabharfaidh cosaint do mhúinteoirí agus do scoláirí araon ar dhaltaí trioblóideacha.

Dúirt sé fosta go gcaithfear córas éifeachtach smachta a chur i bhfeidhm fud fad na tíre mar go bhfuil múinteoirí i mbaol a n-ionsaithe gach lá agus iad i mbun a ndualgas gairmiúil. Labhair sé faoi chás amháin inar buaileadh an múinteoir go trom nuair a tháinig sé ar dhaltaí a bhí ag caitheamh drugaí ar scoil. B'éigean don mhúinteoir áirithe sin éirí as a phost. Chuir an tUasal Ó hUiginn in iúl go raibh sé ag dó na geirbe aige nár cuireadh na buachaillí sin amach ar fionraí ach ar feadh coicíse agus gur tugadh cead dóibh filleadh ar an scoil i ndiaidh achomhairc. Dúirt sé go dtiocfadh leis an fhadhb bheith chomh holc agus atá i Meiriceá mura ndéanfaí rud éigin láithreach.

5. Feiniméan na maistíneachta

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Tugann saineolaithe le fios go ngintear feiniméan na maistíneachta scoile sa bhaile. Síleann siad go bhfuil sé bainteach le foréigean agus le heaspa éigin i saol an pháiste sa bhaile. De ghnáth, nuair a thosaíonn duine óg ag dul i muinín na maistíneachta, bíonn sé ag iarraidh dul i bhfeidhm ar a chomhdhaltaí. Níos minice ná a mhalairt bíonn sé ag iarraidh a chruthú don saol mór gur duine cumhachtach, láidir, tábhachtach é. Bíonn na maistíní seo ag iarraidh aird a tharraingt orthu féin agus, de ghnáth, bíonn sé d'aidhm acu saol na bhfulangaithe a scriosadh.

Is fadhb mhór í an mhaistíneacht i roinnt mhaith scoileanna sa lá atá inniu ann. Tá dhá chineál maistíneachta ann: an mhaistíneacht fhisiciúil agus an mhaistíneacht intinne. Ceaptar gurb é an dara saghas is measa – is é sin nuair a chuirtear eagla ar pháiste goilliúnach éigin trí bhagairtí agus trí dhrochainmneacha. Ar ndóigh, is é an páiste ciúin, béasach, aonarach a roghnaíonn an maistín i gcónaí chun a bhrúidiúlacht a imirt air.

Cuireann an maistín isteach go mór ar shaol an fhulangaí agus, le fírinne, is beag bealach éalaithe a bhíonn ar oscailt aige. Dá ndéanfadh sé gearán thiocfadh leis na hionsaithe éirí níba mheasa. Mar sin de, ina lán cásanna, fulaingíonn an duine bocht go ciúin foighneach. Bíonn ifreann ar talamh aige.

Tig le torthaí fuilteacha, marfacha teacht as cúrsaí maistíneachta. Má dhéantar ionsaí fisiciúil, tig leis dul thar fóir agus, in amanna, gortaítear an fulangaí go dona. I gcásanna áirithe, mura dtig leis cur suas leis an mhaistíneacht, cuireann an fulangaí a lámh ina bhás féin. Mar sin de, moltar do dhuine ar bith atá ag fulaingt maistíneachta cuidiú a lorg ón mhúinteoir nó dul i dteagmháil leis na háisíneachtaí speisialta ar nós na Samaritans.

6. Scoil Phádraig

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Osclaíodh Scoil Phádraig i nDomhnach Mór i gContae Thír Eoghain sa bhliain 1957. Ag an am sin bhí an foirgneamh féin fóirsteanach do na cúig scoláire is seachtó a bhí ag freastal ar an scoil. Ach de réir Fhearghail Mhic Críosta, atá ina bhall de bhrúghrúpa tuismitheoirí ar son foirgnimh úir, is é rud a tháinig méadú mór ar líon na scólairí ó shin. Sa lá atá inniu ann freastalaíonn breis agus dhá chéad scoláire ar an scoil.

Dá réir, tá trí cheathrú de dhaonra na scoile lonnaithe i bhfoirgnimh réamhdhéanta. Dúirt an tUasal Mac Críosta, a d'fhreastail ar an scoil ina óige, nár tháinig athrú ar bith ar an fhoirgneamh ón uair a d'fhág seisean an scoil cúig bliana is scór ó shin.

Chuir sé in iúl nach bhfuil áiseanna cistine sa scoil agus go gcaithfear béilí a thabhairt isteach. Ar a bharr sin, dúirt sé nach raibh caighdeán sásúil leithreas ann.

Thug an tAire Oideachais cuairt ar an scoil le déanaí agus dúirt an tUasal Mac Críosta gur baineadh siar as, ar fheiceáil an fhoirgnimh dó.

Thug an tUasal Mac Críosta le fios go bhfuil achainí curtha ar bun acu chun foirgneamh úr a fháil agus go bhfuil cúig mhíle síniúchán acu go dtí seo. Áirítear halla tionóil is mó, bialann den chéad scoth, leithris úra agus naoi seomra ranga nua sna pleananna don scoil.

Dúirt urlabhraí thar ceann na Roinne Oideachais go raibh cás láidir ag an scoil ar fhoirgneamh úr. Chuir sé in iúl fosta go ndéanfadh an Roinn a seacht ndícheall scoil úr a thógáil a luaithe is féidir.

7. Tuairisc spóirt

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Baineadh geit mhór as lucht spóirt ar fud na Breataine aréir nuair a d'fhógair Kevin Keegan go raibh sé ag éirí as a phost mar bhainisteoir idirnáisiúnta. Rinne sé an cinneadh leathuair i ndiaidh don Ghearmáin an ceann is fearr a fháil ar Shasana i gcluiche cáilitheach do Chorn an Domhain.

Ba é sin an cluiche deireanach i Staid Wembley agus bhí lucht tacaíochta Shasana faoi smúit ag deireadh an chluiche. Cé gurbh ócáid mhór stairiúil í, agus an staid le leagan ar ball, ní raibh deireadh finscéalach ann. Chaill Sasana an cluiche agus a mbainisteoir.

Ba léir go raibh an aimsir ag teacht leis an atmaisféar agus é ag stealladh anuas ó thús go deireadh an chluiche. Leis an fhírinne a rá, b'fhearr na Gearmánaigh agus ba láidre i ngach áit ar an pháirc iad. Dúirt Kevin Keegan go raibh barraíocht brú i gceist le post an bhainisteora agus gur shíl sé nach raibh ar a chumas an brú a sheasamh. I ráiteas tochtach dúirt sé nach dtiocfadh leis tuilleadh brú a fhulaingt.

Cé gur peileadóir den chéad scoth a bhí ann ina óige, níor éirigh go rómhaith leis ó ghlac sé leis an phost mar bhainisteoir idirnáisiúnta ar fhoireann Shasana. Ceapadh sa phost é go gairid roimh thús Chorn na hEorpa a eagraíodh sa Bheilg agus san Ísiltír, ach d'fhill sé féin agus a fhoireann abhaile go luath i ndiaidh droch-chomórtas a bheith acu.

Tuairiscíodh gur impigh Comhaltas Peile Shasana ar Keegan fanacht sa phost ach go raibh a n-iarrachtaí in aisce. Beidh cluiche eile cáilitheach ag Sasana i gceann cúpla lá agus beidh bainisteoir sealadach i mbun na foirne. Ní fios fós cé a thiocfaidh i gcomharbacht ar Keegan ach síltear gurb é Terry Venables rogha na coitiantachta. Chaith seisean seal mar bhainisteoir ar fhoireann Shasana roimhe seo, agus níl post bainisteoireachta aige san am i láthair.

8. Laoch an Spidéil

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Níor chuir doineann an fhómhair as do phobal Chonamara. Tháinig siad amach ina sluaite sa Spidéal chun fáilte mhór a chur roimh a laoch Oilimpeach, Éadaoin Ní Challaráin, Dé Sathairn seo caite. Cé nár éirigh léi bonn ar bith a bhaint, d'aithin na sluaite an tréaniarracht a rinne sí agus í i mbun na curaí.

Bhí na tinte cnámh lasta ó Ghaillimh siar go Conamara don ócáid, a bhí ar aon dul le filleadh an dornálaí Seán Ó Mainnín ar a fhód dúchais sna hochtóidí, nó le teacht an Sam Maguire chun na Ceathrún Rua dhá bhliain ó shin.

Ghabh Éadaoin a buíochas leis an slua agus leis na daoine ar fad a sheol cártaí agus teachtaireachtaí ríomhphoist chuici lena ndea-ghuí a léiriú. Dúirt sí gur chuir na teachtaireachtaí agus na sluaite gliondar ar a croí agus go raibh sí an-bhródúil as a tír dhúchais.

Bhí an tráchtaire Seán Bán Breatnach i láthair. D'inis sé don slua gur beag a shíl muintir an bhaile go mbeadh Éadaoin ina laoch Oilimpeach agus í ag tosú amach ar na céaslaí na blianta roimhe sin.

Ba chuma cé acu i nGaeilge nó i mBéarla a labhródh sí le meáin chumarsáide an domhain, bhí Éadaoin ar dhuine de na hambasadóirí ab fhearr dá raibh riamh ag an tír seo, dar le Seán Bán. Dúirt sé go raibh súil aige go mbeadh oíche eile cheiliúrtha ag muintir an Spidéil nuair a thabharfadh beirt deartháireacha Éadaoine, a imríonn ar fhoireann peile an chontae, agus an fhoireann uile an Sam Maguire ar ais chun an tsráidbhaile.

Chuir Éadaoin in iúl go raibh sé beartaithe aici páirt a ghlacadh sna Cluichí Oilimpeacha in Aithin na Gréige i gceann ceithre bliana. Dúirt sí go ndéanfadh sí a seacht ndícheall bonn éigin a thabhairt abhaile léi ó na chéad chluichí eile.

9. Na Cluichí Oilimpeacha

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Bhí Éireannaigh ar fud an domhain ag caoineadh le háthas nuair a bronnadh an bonn airgid ar Shoinia Ní Shúilleabháin ar ardán na gCluichí Oilimpeacha in Sydney na hAstráile.

Bhain sí an dara háit amach i rás fíorchorraitheach cúig mhíle méadar. Ní raibh ach náid pointe fiche a trí soicind idir í féin agus buaiteoir an rása, Szabo na Rómáine. Bhí sí ag rith go maith le tamall anuas, ach bhí amhras ann fós nach n-éireodh léi ar an ardán domhanda i mbliana. Ach, inné, chruthaigh sí do chách a luach ar an raon rása. I ndiaidh an bhua dúirt Soinia gur chuir an dara háit seo deireadh le díomá na gCluichí Oilimpeacha in Atlanta, Stáit Aontaithe Mheiriceá, tá ceithre bliana ó shin.

Cé go raibh sí ar gcúl ar feadh cuid mhaith den rás, rinne sí éacht agus an rás ag teacht chun deiridh gur tháinig sí cothrom le Szabo na Rómáine ar an choradh dheireanach. Gan ach céad méadar fágtha, bhí an rás idir dhá cheann na meá, ach cé go ndearna Soinia s'againne a seacht ndícheall ní thiocfadh léi an bhearna bheag a dhruidim. Bhí lúcháir an domhain uirthi féin, ar mhuintir na tíre seo, agus ar Éireannaigh i gcéin is i gcóngar lena hiarracht. Ba é seo an t-am ab fhearr dá raibh riamh aici don chúig mhíle méadar.

Mhol an Taoiseach go hard na spéire í. Dúirt sé gur léirigh sí don domhan gur lúthchleasaí den chéad scoth í. Ghabh Soinia buíochas le bunadh na hÉireann uile a chuir teachtaireachtaí chuici ar an Idirlíon, ar chártaí agus trí scairteanna gutháin. Bhí sí thar a bheith sásta go raibh an oiread sin Éireannach i láthair ag an rás féin. Dúirt sí nach raibh sé deacair uirthi iad a aithint lena mbratacha trídhathacha, ina ngeansaithe Éireann agus gona ngeansaithe contae.

Dála an scéil, feicfear Soinia ar ais in Éirinn ag ath-Chluiche Ceannais Peile Gaelaí na hÉireann, seachtain ón Satharn seo chugainn.

10. Turas campála

(Pól agus a mháthair)

Éist leis an chomhrá seo agus ansin freagair na ceisteanna a leanas.

P. "A mhamaí, tá sé beartaithe ag Peadar agus ag Seán dul a champáil i gCiarraí an tseachtain seo chugainn. An bhfuil cead agam bheith leo?"
M. "Bíodh ciall agat, a mhic. Tá a fhios agat go bhfuil tú i bhfad ró-óg le dul ar shiúl ón bhaile leat féin."
P. "Tá mé ar an aois chéanna leis na gasúir eile agus thug a máithreacha sin cead dóibh dul ann."
M. "Cén uair a bheas siad ag imeacht?"
P. "Beidh siad ag taisteal ar an traein Dé Luain as Stáisiún Uí Chonghaile. Bainfidh sé ceithre huaire an chloig astu Trá Lí a bhaint amach."
M. "Agus cad é a dhéanfaidh siad ansin?"
P. "Rachaidh siad chun an Daingin."
M. "Ach tá an Daingean daichead míle ar shiúl as Trá Lí. Cad é mar a rachaidh siad chun an Daingin?"
P. "Gheobhaidh siad síob. Is furasta síob a fháil. Ní gá ach dul amach ar an bhóthar agus gheobhaidh siad síob gan stró."
M. "Ní bheinn sásta leis sin mar tá sé ríchontúirteach ar fad, a Phóil." Bíonn daoine saoithiúla ag dul thart i ngluaisteáin ar an aimsir seo. Nach cuimhin leat an ghirseach bheag a fuadaíodh coicís ó shin nuair a ghlac sí síob le fear éigin?"
P. "Is cuimhin, ach d'éirigh léi éalú uaidh."
M. "Agus nach raibh an t-ádh dearg uirthi?"
P. "Ach beidh triúr againn ann, gan contúirt ar bith orainn."
M. "Nár smaoinigh tú ar an aimsir? Bhí sé ag cur de dhíon is de dheora le seachtain anuas. Beidh an talamh an-bhog, agus cad é a dhéanfaidh sibh le haghaidh trealamh campála?"
P. "Tá puball an-mhór ag Peadar agus tá fairsinge ann do thriúr. Fuair Seán an trealamh campála a bheas de dhíth orainn óna uncail. Agus, cibé ar bith, chuala mé réamhaisnéis na haimsire agus tá tuar na haimsire go maith."

M. “Tá freagra gach ceiste agat, a mhic. Beidh orm a fhiafraí de d’athair cé acu atá cead agat nó nach bhfuil.”

11. Gearán faoi laethanta saoire

(Máire agus bainisteoir ar ghníomhaireacht taistil)

Éist leis an chomhrá seo ar an ghuthán agus freagair na ceisteanna a leanas.

M. "Haló. An é sin an bainisteoir?"

B. "Is é. Is mise an bainisteoir."

M. "Bhuel, is mise Máire Uí Riain agus chuir mé féin saoire teaghlaigh sa Phortaingéil in áirithe le do chomhlacht. Chaith muid coicís ann ag tús Mhí Iúil."

B. "Is maith is cuimhin liom sin, a bhean uasal. Agus cad é mar is féidir liom cuidiú leat?"

M. "Tá mé ag cur scairte ort lena chur in iúl duit a mhíshásta a bhí mé leis na laethanta saoire sin. Is fada mé ag cur saoire in áirithe le do chomhlacht agus, go dtí seo, bhí mé i gcónaí thar a bheith sásta. An iarraidh seo, áfach, ní mó ná sásta atá mé."

B. "Inis dom, a bhean uasal, cad é go díreach a bhí cearr leis an tsaoire?"

M. "Nuair a bhí mé istigh ag an ghníomhaire taistil agaibh insíodh dom go raibh an t-óstán ina raibh mé le bheith ag stopadh faoi scread asail den trá. Taispeánadh an bróisiúr dom fiú go bhfaca mé an áit le mo shúile cinn. Nuair a bhain muid ár gceann scríbe amach, áfach, treoraíodh muid chuig óstán eile a bhí suite ceithre mhíle ón trá."

B. "Tuigim anois, a bhean uasal, an fáth a bhfuil fearg ort ach, déanta na fírinne, ní bhfuair muid scéal ar bith go raibh athrú le bheith ar bhur gcuid socruithe go dtí go raibh sibh ar shiúl. Cé go ndearna mé tréaniarracht, ní raibh mé in ann teagmháil a dhéanamh leat sular fhág tú féin agus an teaghlach an baile."

M. "Tuigim sin ceart go leor, ach ní thuigim cad chuige a raibh athrú ar na socruithe ar an chéad dul síos. Nár chuir mé éarlais sa tsaoire áirithe sin trí mhí roimhe sin?"

B. "Tá an ceart ar fad agat, a bhean uasal. Dúradh linn ag an bhomaite dheireanach, áfach, go raibh fadhb leis an chóras leictreachais san óstán a raibh tú le bheith ag fanacht ann. Cad é mar a bhí an t-óstán ar stop sibh ann?"

M. "Chuir sé samhnas orm. Ní raibh sé slachtmhar ar chor ar bith agus bhí seanchuma air. Ní raibh an bia thar mholadh beirte ach oiread, gan an tseirbhís aon phioc níb fhearr."

B. “A bhean uasal, má bhuaileann tú isteach chuig an ghníomhaire againn lá ar bith, tig linn rud éigin a shocrú duit. Déanfaidh mé mo sheacht ndícheall cúiteamh a fháil ón óstán.”
M. “Déanfaidh sin cúis. Buailfidh mé isteach chuige anóirthear.”

11. Malartaíochy scoile

(Máire agus Liam)

Éist leis an chomhrá agus freagair na ceisteanna a leanas.

M. "Cad é mar a chaith tú an samhradh, a Liam?"

L. "Mar atá a fhios agat, a Mháire, thug mé aghaidh ar an Fhrainc nuair a thosaigh saoire an tsamhraidh gur chaith trí mhí ansin. Bhí mé ag stopadh ag teaghlach Francach taobh amuigh de Pháras, teaghlach an Fhrancaigh a tháinig chun an tí s'againne anuraidh."

M. "Agus cad é mar a bhí sé, a Liam?"

L. "Caithfidh mé a rá, a Mháire, gur bhain mé idir shult agus thairbhe as. Tá dúil as cuimse agam sa Fhraincis agus thug an tsaoire deis dom snas a chur ar mo chuidse. Le fírinne, is beag Béarla a bhí ag an teaghlach Francach agus b'éigean dom Fraincis a labhairt bunús an ama. Dála an scéil, bhí an teaghlach féin iontach garach lách. Cuireadh fearadh na fáilte romham."

M. "Nárbh fhada leat an t-am?"

L. "Mar a dúirt mé, thaitin sé go mór liom ach, uaireanta, leis an fhírinne a dhéanamh, bhí cumha i ndiaidh an bhaile orm. Is mór an difear idir saol na hÉireann agus saol na Fraince."

M. "Cad é an rud nár thaitin leat?"

L. "Níor réitigh an bia liom. Shíl mé go raibh sé róshaibhir. Cuirtear ola olóige ar gach aon bhéile. Bhí barraíocht spíosraí sa bhia fosta. Is iomaí oíche a bhí mo bholg thiar i mo dhroim mar nach dtiocfadh liom an bia a cuireadh os mo chomhair a ithe."

M. "Agus cad é mar a bhí an aimsir?"

L. "Fuair muid an chuid ab fhearr den aimsir, bunús an ama. Corrlá, áfach, bhí sé meirbh marbhánta, gan mé ábalta an teach a fhágáil nó m'anáil a tharraingt.

M. "Ar thug tú cuairt ar chathair Pháras."

L. "Thug cinnte, agus bhí sé mar a d'iarrfadh do shúil a bheith. Tá sí galánta. Is cathair stairiúil, shlachtmhar agus, ar ndóigh, rómánsúil í. Chuaigh mé ar turas na cathrach le treoraí lá agus d'fhoghlaim mé a lán rudaí faoin chathair".

M. "Agus ar mhaith leat filleadh?"

L. “Rachainn ar ais amárach ach an t-am agus an t-airgead a bheith agam.”

13. Turas ar ceal

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Den chéad uair riamh b'éigean do chomhlacht turasóireachta i gCúige Uladh turas chuig an Talamh Naofa a chur ar ceal, agus sin de dheasca na géarchéime sa Mheánoirthear. Rinneadh an cinneadh mar gheall ar an chomhairle a cuireadh ar an chomhlacht ón Roinn Gnóthaí Eachtracha. Chuir an Roinn Gnóthaí Eachtracha in iúl don chomhlacht go raibh cúrsaí róchontúirteach sa Mheánoirthear mar gheall ar an achrann idir na Palaistínigh agus na hIosraelaigh. Bhí sé beartaithe ag tríocha turasóir as Béal Feirste aghaidh a thabhairt ar Iosrael agus deich lá a chaitheamh ann.

Dúirt urlabhraí thar ceann an chomhlachta go dtabharfaí aisíoc do gach turasóir. Mhínigh sé go raibh an comhlacht ag eagrú turas le deich mbliana anuas chuig an Tír Naofa agus gurb é seo an chéad uair a tharla dóibh turas a chur ar ceal. Thug sé le fios go ndeachaigh dhá ghrúpa chuig an Tír Naofa an mhí seo caite agus nach raibh deacracht ar bith ann. D'ársaigh sé fosta go raibh deireadh ag teacht leis an séasúr turasóireachta agus go raibh dóchas aige nach mbeadh fadhb ar bith leis na turais atá socraithe do Mhí Mhárta na bliana seo chugainn.

Dúirt turasóir amháin, arb as Contae Aontroma í, go raibh díomá an domhain uirthi ar chluinstin an scéil di. Ríomh sí go raibh sí ag dúil leis an turas le tamall fada, gur thuig sí cúis chinneadh an chomhlachta, ach go raibh sí ag súil go mbeadh "lá eile ag an bPaorach".

14. Ionad Oidhreachta Árann

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Tá Ionad Oidhreachta Árann suite i gCill Rónáin, príomhbhaile an oileáin. Osclaíodh Ionad Árann sa bhliain naoi déag nócha a dó, agus tá bród ar mhuintir an oileáin go bhfuil a leithéid d'áis ar fáil acu, go háirithe do chuairteoirí nach bhfuil ar an eolas faoi stair agus chultúr an oileáin.

Is é príomhaidhm an Ionaid cuidiú leis an chuairteoir a bhealach a dhéanamh thart an t-oileán agus é a chur ar an eolas faoi na daoine a chónaíodh ar an oileán fada ó shin. Tugtar léarscáil bheag do gach duine a thugann cuairt ar an Ionad agus is féidir leis an turasóir cuairt a thabhairt ar na dúnta móra, ar na toibreacha beannaithe agus ar na hionaid adhraidh ón ré réamh-Chríostaí.

Tugtar eolas san Ionad chomh maith maidir le scríbhneoirí cáiliúla an oileáin. Ina measc siúd tá Liam Ó Flaitheartha, Breandán Ó hEithir agus Máirtín Ó Direáin le háireamh. Tagann scoláirí chun an oileáin le staidéar a dhéanamh ar na scríbhneoirí seo agus ar a saothar. Is mór an tairbhe dóibh é go bhfuil neart eolais ar fáil san Ionad freisin. Tig leo dearcadh is fearr a fháil ar shaol an oileáin agus ar an dóigh a ndeachaigh an t-oileán i bhfeidhm ar na scríbhneoirí.

Tá Ionad Árann ar cheann de na lárionaid is nua-aimseartha sa tír, le heolas cruinn agus le samplaí d'iarsmaí an oileáin. Ag fágáil an lárionaid dó beidh an turasóir ullmhaithe le tairbhe agus tuiscint is fearr a bhaint as a chuairt thart an t-oileán.

15. Ceart na mban tí

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Thug Seán Ó Baoill, ball tofa ar Bhord Réigiúnach Údarás na Gaeltachta, le fios ag cruinniú den Bhord le gairid gurb iad na mná tí a choinníonn scoláirí Gaeilge cnámh droma thionscal na turasóireachta i dTír Chonaill.

Mhaígh sé go bhfuil siad ag cur seirbhís ar dóigh ar fáil do na daltaí atá ag foghlaim na teanga agus, dá réir, ag tabhairt soláthar mór isteach sa cheantar. Nuair a théann scoláirí chun na Gaeltachta is iomaí uair a thagann a dtuismitheoirí ar cuairt chucu, tuismitheoirí a chaitheann de ghnáth oíche i dteach lóistín de chuid an cheantair. Ar a bharr sin, caitheann na tuismitheoirí a lán airgid fosta sna siopaí áitiúla agus sna tithe tábhairne.

Mar sin de, ba mhaith leis an Uasal Ó Baoill a fháil amach cad chuige nach bhfuil a thuilleadh airgid á chur ar fáil do na mná tí.

Chuir sé i leith an rialtais go bhfuil siad ag caitheamh go holc leis na mná tí. Cháin sé an rialtas go láidir, ag rá go raibh siad ag déanamh neamairt sna mná tí agus sa teanga. Dúirt sé go gcoinníonn bean tí, ar an mheán, deichniúr scoláirí ina teach ar feadh trí mhí in aghaidh na bliana.

Ba mhaith leis go dtabharfaí aitheantas dá gcuid oibre agus ardú suntasach san airgead a dhíoltar leo. Más maith le bean tí cur lena teach ceadaítear deontas míle punt an seomra. Dúirt Seán Ó Baoill, áfach, gur chóir go dtabharfaí cúig mhíle punt an seomra do mhná tí a choinníonn scoláirí agus ar mhaith leo cur lena dtithe. Thug sé le fios fosta nach bhfuil sé ceart ná cóir go mbíonn na mná tí thíos leis má fhágann scoláire cúrsa go luath, ar chúis amháin nó ar chúis eile.

16. Gaelscoileanna gan aitheantas

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Beidh trí Ghaelscoil déag ag feidhmiú gan aitheantas ó Roinn an Oideachais sna Sé Chontae ón fhómhar seo ar aghaidh. Osclófar ceithre Ghaelscoil nua, ar a laghad, sa tuaisceart an fómhar seo, agus tá an eagraíocht Gaeloiliúint, atá i mbun na nGaelscoileanna, faoi bhrú mór agus iad ag iarraidh na scoileanna seo a mhaoiniú.

Faoi láthair, caithfidh Gaeloiliúint dhá chéad míle punt sa bhliain a aimsiú chun na scoileanna gan aitheantas a choinneáil ag gabháil, agus beidh suim níos mó fós de dhíth ar na scoileanna gan aitheantas an fómhar seo.

Osclófar scoileanna ar an Chlaisleán Ghlas i gContae Thír Eoghain, i mBéal Átha an Airgid i gContae Ard Mhacha agus ar an Lorgain i gContae Ard Mhacha, agus i Lóiste na Móna i mBéal Feirste.

Deir Cathal Ó Donnghaile, atá i mbun na heagraíochta, Gaeloiliúint, go bhfuil ualach trom orthu agus iad ag iarraidh teacht ar an airgead leis na scoileanna a choinneáil ar oscailt, ach nach loicfidh siad ar na tuismitheoirí a roghnaíonn oideachas trí mheán na Gaeilge dá gcuid páistí. Chuir sé in iúl go bhfuil an pobal fial flaithiúil agus go dtugann muintir Mheiriceá tacaíocht dóibh lena chois.

Dúirt sé chomh maith go gcaithfeadh an eagraíocht bheith ag breathnú ar bhealaí a dtiocfadh leis an stát a ndualgais i dtaobh na scoileanna seo a chomhlíonadh - seachas bheith ag cur an ualaigh ar leithéid Ghaeloiliúint agus ar na tuismitheoirí.

17. Ceist na teilifíse

(Seán agus Máire**)**

Éist le beirt scoláirí ag caint agus freagair na ceisteanna a leanas.

S. "Is beag orm an teilifís, mar a luaithe a chuirtear an teilifís ar siúl ní bhíonn comhrá ar bith sa teach."
M. "Tá an ceart ar fad ansin agat, ach, mar sin féin, tá a lán buntáistí ag baint leis an teilifís. Is fíor gur áis oideachais í agus go mbaineann a lán daoine an-tairbhe aisti."
S. "Ní aontaím leat ar chor ar bith ansin. Sílim féin gur mór a chuireann sí isteach ar chúrsaí oideachais. Tá sé rófhurasta ag duine suí os comhair an teilifíseáin agus gan é nó í a bheith ag smaoineamh ar chor ar bith."
M. "B'fhéidir go bhfuil an ceart agat ach, mar sin féin, tig le daoine cuid mhaith a fhoghlaim agus iad ag amharc ar na pictiúir agus ag éisteacht leis na tuairiscí. Tá a lán clár ann faoin dúlra, cuirim i gcás, agus thiocfadh leis an teilifís suim a spreagadh ag duine sa dúlra."
S. "Caithfidh mé a admháil go bhfuil mé ag teacht leat sa mhéid sin, ach is é mo bharúil féin nach bhfuil rud is fearr ná leabhar, agus é maisithe i gceart, chun staidéar cruinn a dhéanamh."
M. "Tuigim go bhfuil na leabhair an-úsáideach, ach chítear dom go bhfuil ábhair áirithe ann - tíreolaíocht agus fiú stair, cuirim i gcás - nach féidir plé iomlán a dhéanamh orthu i leabhair."
S. "Is dóigh liom gur fíor sin. Chonaic mé scannán anuraidh faoi stair na Gearmáine agus is fearr a thuig mé dearcadh na ndaoine dá thairbhe."
M. "Bíonn i bhfad níos mó ná cláir oideachasúla ar an teilifís. Ná déan dearmad ar an nuacht, ar chláir grinn agus ar chúrsaí reatha, a mbaineann daoine sult astu."
S. "Is fíor sin, ach cuimhnigh fosta go bhfuil béim rómhór ar an fhoréigean agus ar an ghnéas ina lán clár acu."

18. Suirbhé faoin teilifís

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Ní thuigeann ógánaigh an lae inniu an dóigh ar mhair daoine dhá scór bliain ó shin gan an teilifís. Rinneadh suirbhé ar na mallaibh agus léiríonn na torthaí go gcaitheann déagóirí níos mó ama ag coimhéad clár ar an teilifís ná a chaitheann siad ar scoil in aon bhliain faoi leith. Deirtear fosta go rachaidh an scéal i ndonacht mar gheall ar an teilifís dhigiteach.

Imríonn an teilifís tionchar an-mhór ar mheon an duine. Is fíor go múnlaíonn an teilifís an intinn. Thug an suirbhé le fios fosta gurb amhlaidh a chreideann bunús na ndaoine óga na cuntais a chluintear ar an teilifís. Dá mbeadh cuntas ar eachtra éigin ar an raidió, ar an nuachtán agus ar an teilifís, agus gan iad ag teacht lena chéile, ghlacfadh ochtó faoin chéad le "fírinne" chuntas na teilifíse.

Léiríonn an suirbhé fosta gurb iad na scannáin uafáis is mó a thaitníonn leis an aos óg. Bíonn cuid mhór foréigin sna scannáin sin agus deirtear gur minic a dhéanann daoine óga aithris ar an fhoréigean a fheictear i scannán ar bith ar leith. Chuir údar an tsuirbhé an locht ar na tuismitheoirí de dheasca nach gcoinníonn siad súil ghéar ar a gcuid páistí agus iad ag amharc ar an teilifís.

Chuir údar an tsuirbhé in iúl go raibh buntáistí ag baint leis an teilifís fosta. Dúirt sé go raibh na cláir oideachasúla an-tairbheach ag scoláirí agus ag múinteoirí. Mhaígh sé go bhféadfadh an teilifís bheith níba thairbhí fós dá gcaithfeadh an t-aos óg níos mó ama ag amharc ar na cláir oideachasúla agus níos lú ama ag amharc ar na sobalsraitheanna, agus ar na scannáin foréigin.

19. Ólachán ar ollscoil

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Is náireach an feachtas atá ar siúl ag tithe tábhairne faoi láthair le mic léinn úra a mhealladh chun an óil, dar le polaiteoirí, údaráis ollscoile agus ionadaithe mac léinn.

Tá feachtas mór margaíochta faoi lánseol ag tionscal na dí i rith sheachtain tosaigh na chéad bhliana le teacht i dtír ar mhic léinn tríú leibhéal. Scaipeadh bileoga agus dearbháin an tseachtain seo ag tairiscint lacáistí ar an ól i dtithe tábhairne áirithe.

I gColáiste Ollscoile Bhaile Átha Cliath tá Smirnoff Ice ag déanamh urraíochta ar Chóisir Lucht na Chéad Bhliana. Chonacthas póstaeir fosta a mhaíonn go gcuireann Budweiser fáilte mhór romhat.

Tá an scéal chomh holc sin i gColáiste Ollscoile Chorcaí go bhfuil na húdaráis i ndiaidh cosc iomlán a chur ar bhileoga fógraíochta i mbliana. Deir Ceannaire Sheirbhísí na Mac Léinn in Ollscoil na hÉireann i nGaillimh go bhfuil tionscal na dí ag iarraidh sochar a bhaint as mic léinn nua. Thug sé le fios go ndearnadh taighde i measc lucht na chéad bhliana anuraidh agus gur barraíocht ólacháin an chúis is mó a luaitear le héirí as cúrsaí céime ann.

Léiríonn a bhfuil ag tarlú go bhfuil géarghá le rialacha beachta a bhainfeadh le fógraíocht agus le margaíocht dí, dar le hurlabhraí leighis Fhine Gael, Gay Mitchell. Dá réir sin, dá rachadh duine isteach in ollscoil ag díol boscaí toitíní ar phunt an paicéad go dtógfaí raic. Síleann sé gur chóir go dtarlódh an rud céanna maidir le deochanna meisciúla.

Dúirt tábhairneoir amháin, áfach, gurb iad na mic léinn tromlach na gcustaiméirí aige sa bheár ó Luan go Déardaoin agus gur orthu a bhíonn a ghnó ag brath.

20. Andúileach drugaí

Éist leis an duine seo ag caint agus freagair na ceisteanna a leanas.

"Go mbeannaí Dia daoibh uile go léir, a scoláirí. I dtús báire ba mhaith liom mo bhuíochas a ghabháil leis an mhúinteoir Teagaisc Chríostaí agaibh as cuireadh a chur orm teacht a labhairt libh ar maidin.

"Is mise Pól agus is andúileach drugaí mé. Tá sé de rún agam inniu insint daoibh faoi chuid de na fadhbanna a bhaineann le drugaí. Cé nár chaith mé druga ar bith le trí bliana anuas, caithfidh mé 'andúileach drugaí' a thabhairt orm féin go fóill. Déanta na fírinne, beidh mé i m'andúileach drugaí go bhfaighidh mé bás. Is é sin an rud is measa faoi na drugaí: nuair a chuireann tú andúil iontu, ní thig leat choíche éirí astu go huile is go hiomlán. Scriosann drugaí saol an andúiligh agus saol an teaghlaigh aige. Tuigim an méid sin ó mo thaithí féin.

"Dála neart daoine eile, thosaigh mé ag ól alcóil sula raibh an aois dhleathach cnagtha agam. I ndiaidh roinnt blianta ar an alcól, áfach, chuir mé tús le caitheamh drugaí crua. Bhain mé triail as cannabas agus, de réir a chéile, chuir mé andúil sna drugaí crua amhail hearóin.

"Agus mé in aois mo thrí bliana is fiche ní thiocfadh liom mo sháith drugaí a aimsiú. Ar ndóigh, d'athraigh na drugaí crua seo stíl mo shaoil, agus bhí mé in easláinte. Briseadh as mo phost sa mhonarcha áitiúil mé mar nach raibh mé in ann an post a láimhseáil. Ag an phointe sin i mo shaol bhí mé gafa ar fad in eangach na ndrugaí agus ní thiocfadh liom éalú aisti. Is iomaí uair a bhí mé sna duibheagáin agus tuigim anois go raibh mo theaghlach ag fulaingt liom. Ach caithfidh mé a rá gur thug an teaghlach tacaíocht dom in am an ghátair, agus gan an tacaíocht sin nach dtiocfadh liom bealach éalaithe a fháil amach as saol na ndrugaí.

"I dtrátha an ama seo trí bliana ó shin, agus mé faoi smacht na ndrugaí, chaith mé ródháileog. B'éigean dom mí a chaitheamh i rannóg na dian-aire agus mo bheatha idir dhá cheann na meá. Ó tháinig mé chugam féin ina dhiaidh sin, b'eol dom go raibh orm rud éigin a dhéanamh faoin fhadhb. Rinne mé an cinneadh cuidiú a lorg. Freastalaím go rialta go fóill ar ionad leighis agus, den chéad uair le fada, mothaím go bhfuil mo shaol arís faoi smacht agam."

21. Cosc ar thobac

Éist le cuid den díospóireacht seo agus ansin freagair na ceisteanna a leanas.

"A mholtóirí, a chomhchainteoirí agus a lucht éisteachta, 'Ba chóir go mbeadh cosc iomlán ar chaitheamh tobac in áiteanna poiblí'. Caithfidh mé a rá go n-aontaím go huile is go hiomlán leis an rún seo.

Tá a fhios ag madaí na sráide go ndéanann caitheamh tobac an-dochar do na daoine a chaitheann é. Gineann tobac ailse scamhóg, ailse scornaí, fadhbanna anála, plúchadh agus aicidí eile nach iad. Ach, a dhaoine uaisle, ní hé amháin go ndéanann sé dochar do na daoine a chaitheann é, ach déantar dochar do dhaoine ina gcuideachta nach gcaitheann tobac. Bíonn na neamhchaiteoirí ag ionanálú na toite go tánaisteach ó na caiteoirí a bhíonn ina measc. Léiríonn taighde i gcéin is i gcóngar go bhfuil caitheamh tánaisteach lán chomh holc le toitíní a chaitheamh go díreach. Anuas air sin, bíonn boladh bréan ón toit ar do chuid éadaigh, ar do chuid gruaige agus ar do chraiceann an lá dár gcionn.

Dúirt an cainteoir a labhair romham nár chóir go ndéanfaí leatrom ar ghrúpa ar bith, caiteoirí nó neamhchaiteoirí, agus, cé nach bhfuil mé ag teacht le rud ar bith eile dár dhúirt sí, aontaím léi ann seo. Níor chóir, go cinnte, go ndéanfaí leatrom ar ghrúpa ar bith, na neamhchaiteoirí san áireamh. Samhlaigh duine nach gcaitheann tobac i mbialann ina bhfuil cead ag daoine bheith ag caitheamh. Cé nach bhfuil an neamhchaiteoir ag cur isteach ar an chaiteoir, níl a mhalairt fíor. Mar sin de, a dhaoine uaisle, is é rud ba cheart go mbeadh cothrom na féinne ann do gach duine idir chaiteoir agus neamhchaiteoir. Sa scoil s'againne tá dhá sheomra ar fáil ag na múinteoirí ag am sosa agus ag am lóin. Sílim gur chóir go mbeadh a leithéid amhlaidh i dtithe tábhairne agus i mbialanna, ionas nach gá do dhaoine nach gcaitheann tobac bheith ag caitheamh toit duine éigin eile go tánaisteach. Go raibh maith agaibh as éisteacht liom, a chairde na páirte."

22. Lucht ólta beorach

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Ní mó ná sásta atá lucht ólta beorach na Baváire de bhrí go bhfuil srian á chur lena gcuid béasa óil. Is cosúil go ndearnadh clamhsán i mbaile beag éigin ar na mallaibh de dheasca an challáin a thóg na custaiméirí agus iad ag ragairneach go mall san oíche.

Pléadh an cás os comhair na cúirte dúiche agus rialaigh an breitheamh go ndúnfaí an teach tábhairne seo ar leath i ndiaidh a naoi. Deir lucht an óil gur minic ag dul amach don oíche ag an am sin iad gan trácht ar fhilleadh abhaile.

Tá tábhairneoirí, lucht an óil agus turasóirí thar a bheith imníoch go ndúnfar gach teach tábhairne sa cheantar má chuirtear an riail seo i bhfeidhm go dian. Tá mórshiúlta agus léirsithe eagraithe acu chun a míshástacht a chur in iúl. Deir siad go mbíonn tromlach na gcustaiméirí an-mhúinte agus nár chóir go gcuirfeadh mionlach beag isteach ar gach duine. Tá méara an bhaile ag tabhairt tacaíochta dóibh siúd atá in éadan na rialach nua.

Deir polaiteoirí nach ionsaí ar sheantraidisiún agus ar chultúr na háite amháin atá sa riail nua seo, ach gur ionsaí fosta í ar cháil na Baváire mar phríomhcheantar beorach na tíre. Thug siad le fios go bhfuil siad an- bhuartha go rachadh líon na dturasóirí chun na háite i laghad mar gheall ar an chinneadh seo.

Dúirt urlabhraí thar ceann an ghrúpa agóidíochta go leanfaí leis na hagóidí go dtí go n-athrófaí an cinneadh.

23. Scannal na ndídeanaithe

Éist leis an chaint phoiblí seo agus freagair na ceisteanna a leanas.

"Dia daoibh, a dhaoine uaisle. Nach scannalach amach is amach é líon na ndaoine a chónaíonn ar na sráideanna sa tír seo? Is cuma cén chathair ina mbíonn tú, Béal Feirste, Luimneach, Gaillimh nó fiú i bpríomhchathair na hÉireann, feictear daoine, idir óg agus aosta, ina luí ar na sráideanna. Luíonn siad faoi bhoscaí, faoi mhálaí plaisteacha nó faoi sheanphluideanna - fiú i ndúlaíocht an gheimhridh. Tá an chuma ar an scéal go bhfuil líon na ndídeanaithe ag dul i méad.

"Ach cad chuige a bhfuil an scéal amhlaidh? Cad chuige a bhfuil siad ina luí ar an tsráid. Is léir gur tharla cliseadh éigin i saol na ndaoine sin. B'fhéidir gur chaill na daoine sin a bpost, b'fhéidir go raibh fadhbanna caidrimh sa teaghlach ann, nó b'fhéidir go raibh fadhbanna ólacháin nó drugaí i gceist. Le fírinne, is cuma cén fhadhb a thug ar na daoine seo bheith ina luí ar an tsráid, tig libh bheith cinnte faoi rud amháin - ní ar an tsráid a réiteofar an fhadhb seo. Go deimhin, tig le rudaí imeacht chun donais ar dhaoine aonaracha amuigh ar an tsráid.

"I dtuarascáil a d'fhoilsigh Shelter, eagraíocht fóirithinte, le déanaí, dúradh gur méadú fiche faoin chéad a tháinig ar líon na ndaoine óga gan dídean ó bhí Mí na Nollag anuraidh ann. Tugadh le fios fosta go bhfuil níos mó fear óg ná riamh ag caitheamh na hoíche amuigh faoin spéir. Anuraidh, chaith mé féin tréimhse ar thaithí oibre le Shelter agus caithfidh mé a rá go molaim an eagraíocht sin go hard na spéire. Déanann siad éacht bliain i ndiaidh na bliana foscadh a thabhairt do dhaoine ar an bhlár fholamh. Tá feachtas fógraíochta seolta acu sna meáin chumarsáide uile chun fadhbanna na ndídeanaithe a léiriú agus chun airgead a bhailiú.

"Mar sin de, a dhaoine uaisle, dá mba mhian libh cuidiú leis na dídeanaithe, thiocfadh tacaíocht a thabhairt don fheachtas trí shíntiús a chur chuig Shelter trí bhanc ar bith sa tír. Ná déanaigí dearmad gur mór iad na beaganna i dteannta a chéile. Go raibh míle maith agaibh."

24. Agallamh ar an raidió faoin bhochtanas

(Tuairisceoir agus oibrí sóisialta)

Éist leis an agallamh agus freagair na ceisteanna a leanas.

T. "I do thuairim ghairmiúil mar oibrí sóisialta, cad é an bhaint atá ag an bhochtanas leis na fadhbanna eile atá againn?"
O. "Mar oibrí sóisialta is dóigh liom go bhfuil an-cheangal idir an bochtanas agus cruachásanna eile. Is as ceantair bhochta na gcathracha, cuirim i gcás, formhór na ndaoine atá faoi ghlas inniu. Is rud íorónta é, áfach, go gcosnaíonn sé thart faoi thríocha míle punt in aghaidh na bliana duine a choinneáil faoi ghlas. Níl an rialtas sásta an méid céanna a chaitheamh ar sheirbhísí sóisialta do na daoine sin sula rachadh siad i muinín na coirpeachta, ach a luaithe a théann siad isteach sa phríosún is amhlaidh a bhíonn port eile ag an rialtas."
T. "An síleann tú go bhfuil ceangal idir an bochtanas agus an foréigean?"
O. "Níl amhras ar bith orm faoi sin ach, ar a bharr sin, tá an-bhaint idir an bochtanas agus cúrsaí sláinte agus cúrsaí oideachais."
T. "Cad é mar a tharlaíonn sé sin?"
O. "Is dócha gur le bia agus le cothabháil a bhaineann. Bíonn na daoine ar an bhlár fholamh tinn níos minice ná na daoine saibhre. Ní i gcónaí a bhíonn sé ar a n-acmhainn an bia ceart a cheannach. Is minice a chaithfidh siad dul chun na hotharlainne, agus cosnaíonn sé sin a lán airgid ar an stát."
T. "Cén bhaint a fheiceann tú idir an bochtanas agus cúrsaí oideachais. Nach bhfuil an t-oideachas saor ar fáil ag cách inár linn?"
O. "Tá, ar bhealach, ach tá níos mó ná sin i gceist. Déanta na fírinne, ní bhíonn daoine bochta in ann tairbhe mar is ceart a bhaint as na deiseanna a bhíonn acu, agus thiocfadh a rá go mbíonn deis is fearr ag na daoine saibhre. De ghnáth bíonn seomraí dá gcuid féin ag na scoláirí a mbíonn a dtuismitheoirí ina suí go te. Is fusa dóibh tabhairt faoin obair baile agus bíonn níos mó áiseanna acu, mar atá ríomhairí agus leabhair. Is féidir a rá go leathnaíonn an bhearna idir na scoláirí as teaghlaigh bhochta agus scoláirí as teaghlaigh shaibhre i ndiaidh bliana ar bunscoil.
T. "Agus an bhfuil réiteach ar na fadhbanna ann i do bharúil?"

O. “Tá cinnte, ach is ar a gcosc agus chan ar a réiteach amháin ba chóir airgead a chaitheamh.”

25. Fadhbanna ag seandaoine

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

I rith an gheimhridh seo chugainn gheobhaidh breis agus sé chéad duine bás de dheasca an fhuachta. Pinsinéirí, ar ndóigh, a bheas ina mbunús. Deir na háisíneachtaí sóisialta go bhfuil siad thar a bheith buartha faoi líon na seandaoine a fhaigheann bás mar gheall ar easpa teasa. Chuir na háisíneachtaí in iúl go gcailltear a cheithre oiread daoine mar gheall ar ghanntanas teasa ná líon na ndaoine a mharaítear ar na bóithre in aghaidh na bliana. Dúirt Sid McDowell ón Fheidhmeannas Tithíochta go gcaithfear rud éigin a dhéanamh faoin scéal. Mhaígh sé go bhfulaingíonn sláinte na seandaoine de dheasca taisleach agus fuacht a bheith sna tithe.

Thug sé le fios go bhfuil rogha dheacair le déanamh ag seandaoine áirithe. Tig leo breosla a cheannach chun an teach a choinneáil te nó bia a cheannach lena gcoinneáil féin beo. Tá bochtanas i measc na seandaoine an-ard sa tuaisceart, dúirt sé. Mhaígh sé fosta go raibh sé ar intinn ag an Fheidhmeannas dul thart ar sheandaoine d'fhonn comhairle a chur orthu faoin dóigh le coinneáil te ar chostas íseal i ndúlaíocht an gheimhridh.

Chuir urlabhraí ó Age Concern, an eagraíocht fóirithinte ar son na seandaoine, fáilte mhór roimh an phlean. Dúirt Tommy Kearns ón eagraíocht nach leor an t-ioncam a thugtar do na seandaoine. Faigheann siad seacht bpunt is seasca agus caoga pingin in aghaidh na seachtaine. Dúirt sé gur nócha punt dáiríre a bhí de dhíobháil orthu chun maireachtáil go compordach. Cháin sé an rialtas faoin ardú a thug siad do na seandaoine ar na mallaibh. Tugadh cúig pingine is seachtó sa bhreis in aghaidh na seachtaine dóibh. Dúirt sé gur masla a bhí ann. Is iontach an rud é go bhfaigheann níos mó daoine bás de dheasca fuachta sa tuaisceart ná in áiteanna a mbíonn an geimhreadh i bhfad níos fuaire iontu, dúirt sé.

26. Coir in éadan seanmhná

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Briseadh isteach i dteach cónaithe seanmhná, a bhfuil ceithre scór bliain slánaithe aici, in Oirthear Bhéal Feirste aréir. Cónaíonn an tseanbhean léi féin ó cailleadh a fear céile thart faoi thrí bliana ó shin. Tharla an eachtra i dtrátha a deich a chlog.

Thug na póilíní le fios go raibh na coirpigh gléasta mar a bheadh gnáthphóilíní ann agus gurbh é sin an fáth ar oscail an tseanbhean an doras dóibh. Nuair a d'éirigh leis na fir a mbealach a dhéanamh isteach d'iarr siad airgead ar an tseanbhean. Ní raibh aici ina sparán ach a hairgead pinsin a bhailigh sí níba luaithe ag oifig an phoist. Goideadh an t-airgead sin chomh maith le beagán seodra na seanmhná. Ní raibh na fir seo sásta leis an mhéid sin agus thug siad greasáil di. Buaileadh go trom í agus d'fhulaing sí easnacha briste, srón bhriste, gortú ar chaol a láimhe deise agus créacht dhomhain ar chlár a héadain.

Dúirt urlabhraí thar ceann na bpóilíní gurbh í seo an eachtra ba mheasa dá bhfaca sé riamh. D'admhaigh sé gur chuir sé samhnas air féin agus ar a chomrádaithe. Dúirt an t-urlabhraí gur dócha gur andúiligh drugaí a bhí iontu agus go raibh airgead de dhíth orthu chun a nós a chothú. Is léir go bhfuil fadhb na ndrugaí ag dul i méad sa cheantar áirithe sin. Thug póilíní an cheantair le fios go ndéanfadh siad a seacht ndícheall na coirpigh a ghabháil agus go mbeadh níos mó patról sa cheantar feasta.

Tugadh an tseanbhean chuig Otharlann na Cathrach i ndiaidh na heachtra gur cuireadh cóir leighis ansin uirthi. Dúirt iníon na seanmhná go raibh a máthair i bpian agus gurbh éigean di deich ngreim a fháil sa chréacht ar chlár a héadain. Chuir iníon na seanmhná in iúl fosta nach mbeadh a máthair sásta filleadh ar a cónaí, cé go bhfuil iomlán a saoil caite sa teach sin aici.

27. Dúil sa ghairdín

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Ní scarfaidh Helen Hunt lena gairdín ar ór na cruinne. Tá sí iontach tugtha dó. B'fhearr leis an phinsinéir, a chónaíonn i Léim an Mhadaidh i gContae Dhoire, na héin, na beacha, na féileacáin agus cumhracht na mbláthanna ina gairdín ná an ceathrú milliúin punt a thairg tógálaí di.

Rugadh Helen sa teach ocht mbliana déag is trí scór ó shin agus tá a saol ar fad caite aici ann. Thug sí le fios gur ansin a chaithfidh sí na blianta atá fágtha aici, bíodh siad fada nó gairid. Bhí comhlacht forbartha ag iarraidh a gairdín cúil a cheannach uaithi le hollmhargadh a thógáil.

Thairg siad daichead míle punt i dtosach agus choinnigh an tairiscint ag dul i méad. Thug sí an chluas bhodhar dóibh, áfach, agus ní dhéanfadh Helen athchomhairle. Sa deireadh thairg siad ceathrú milliúin punt di ar a gairdín uile. Dhiúltaigh Helen an tairiscint go dubh is go bán agus dúirt go bhfuil dúil aici go n-éistfidh siad léi an iarraidh seo. Chuir sí in iúl dóibh go bhfuil sí bréan de na tairiscintí agus nach bhfuil a gairdín ar díol.

Tá sí den bharúil fosta nach bhfuil gá ar bith le hollmhargadh eile ar an bhaile, agus tá bunús na n-áitreoirí ar aon intinn léi. Tógáil croí di bheith ábalta an smólach, an spideog agus na héin eile a chluinstin ina gairdín. Dúirt sí nár chúiteamh ar chor ar bith airgead as an phléisiúr sin a chailleadh, ba chuma cé chomh mór agus a bheadh an tsuim. Is léir mar sin nach dtig le hairgead gach uile rud a cheannach.

28. Tubaiste Chernobyl

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Ba í tubaiste Chernobyl an tubaiste ba mhó dár tharla riamh i dtionscal na cumhachta núicléiche. Chlis ar fhreasaitheoir núicléach sa mhonarcha athphróiseála. Ba mhillteanach an toradh a bhí air sin.

D'éalaigh ábhair radaighníomhacha ón mhonarcha gur thruailligh na hábhair seo muintir na háite, an talamh agus na hainmhithe. Thóg na mílte duine breoiteachtaí ar nós ailse scamhóg, ailse scornaí, agus d'fhulaing siad éifeachtaí agus tionchair eile ar nós easpa fáis. Fuair na mílte duine bás mar gheall ar an tubaiste agus, d'ainneoin go bhfuil sé ag tarraingt ar scór bliain ó tharla sí, tá a sliocht ar mhuintir Chernobyl agus ar mhuintir na hEorpa i gcónaí.

De dheasca gur truaillíodh an talamh truaillíodh na barra. Nuair a d'ith bunadh na háite na barra a bhí truaillithe tholg siad tinnis éagsúla. Bhí an scéal amhlaidh leis na hainmhithe agus leis an fheoil. Deirtear go bhfuil an ráta báis ó aicídí mar ailse ar na rátaí is airde áit ar bith ar chlár an domhain.

As a shiocair, gach bliain, taistealaíonn na céadta páiste as Chernobyl go hÉirinn chun sos a fháil ón aer truaillithe sa bhaile. Stopann cuid mhaith acu cois farraige nó in áit ar bith eile a bhfuil aer glan folláin le fáil. Cuirtear fearadh na fáilte rompu agus, más féidir é, cuirtear cóir leighis orthu. Bíonn an grúpa a eagraíonn na turais i gcónaí ar lorg teaghlach a bheadh sásta na páistí a choinneáil ar feadh cúpla seachtain. Más suim leat a leithéid a dhéanamh cuir scairt ar Bhaile Átha Cliath 543897.

29. Crann cumarsáide do na gutháin phóca

Éist leis an duine seo ag caint agus freagair na ceisteanna a leanas.

"Dia daoibh, a dhaoine uaisle. Is mise Seán de Brún agus is ball d'áitreoirí Bhóthar an Locha mé. Fáiltím roimh an éisteacht phoiblí seo mar go dtugann sé deis dom cur in éadan an chrainn chumarsáide do na gutháin phóca, crann atáthar a mholadh a thógáil inár gceantar amach anseo.

"Is beag nár thit mé i laige nuair a chuala mé an scéal. Bhí sé dochreidte ar fad agam. Agus, mar bharr ar an donas, deirtear gur os comhair na scoile áitiúla a thógfar é.

Níl léamh, scríobh nó insint béil ar an dochar a dhéanann na crainn seo. Tá a fhios ag madaí na sráide go ndéanann na tonnta raidió dochar nach beag don tsláinte. Rinneadh taighde ar na mallaibh agus fuarthas amach go gcruthaíonn leithéidí na gcrann cumarsáide fadhbanna sláinte do na daoine sna háiteanna a gcuirtear in airde iad. Tuairiscíodh go ngineann siad aicidí mar ailse, agus galair intinne mar chailliúint cuimhne.

"Ní fios go fóill na deacrachtaí fadtéarmacha a bhaineann leo ach oiread. Cluinim go dtabharfaidh an comhlacht a bhfuil an plean seo acu airgead don phobal mar chineál cúitimh. I mo bharúil féin, is cuma sa sioc leis an chomhlacht seo faoi dhea-mhéin bhunadh na háite. Is léir go bhfuil siad beag beann ar shláinte na ndaoine. Creidim féin nach smaoiníonn siad ar rud ar bith seachas an brabach. Ar ndóigh, má thógtar an crann seo, ceannófar níos mó guthán póca agus beidh an comhlacht ag saothrú na mílte punt dá bharr. Tuigim go bhfuil méadú ag teacht ar líon na ndaoine a úsáideann na gutháin phóca i gcónaí agus go bhfuil na crainn seo de dhíth orthu. Ach, a dhaoine uaisle, beidh ar an chomhlacht seo suíomh eile a aimsiú.

"Is ceantar fíorálainn é seo agus scriosfaí an timpeallacht agus an t-imshaol dá mbeadh an t-airteagal gránna seo le feiceáil os comhair na cruinne. Caithfidh mé a rá fosta go bhfuil sé ag dó na geirbe agam nach ndeachaigh ceannasaí an chomhlachta i gcomhairle leis na háitreoirí i dtaobh na hoibre seo. Is follasach go dtuigeann an comhlacht go bhfuil sláinte na ndaoine agus áilleacht an cheantair i mbaol má leanann siad ar aghaidh leis an phlean seo."

30. Tionchar na haimsire

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Imríonn an aimsir tionchar nach beag ar shaol an duine. Dá réir, éisteann cuid mhór daoine le réamhaisnéis na haimsire. Éisteann na feirmeoirí léi, go háirithe sa samhradh. Ní thig leo an féar a shábháil má bhíonn doineann ann. Cuireann an drochaimsir isteach ar bhaint na móna san earrach agus ar bhaint na mbarr san fhómhar fosta. Is amhlaidh a choinníonn an feirmeoir súil ghéar ar an aimsir.

Tig leis an aimsir tionchar a imirt ar chúrsaí spóirt. Má bhíonn an talamh róbhog is minic a chuirtear rásaí capall ar ceal. Is amhlaidh a bhíonn an scéal má bhíonn sioc nó sneachta ach oiread ann. Cuirtear cluichí peile ar athlá go minic i rith an gheimhridh.

I rith an tsamhraidh, bíonn daoine ag dúil le haimsir mhaith thirim bhrothallach agus iad ar laethanta saoire. Má bhíonn drochaimsir ann ní bhaineann siad an oiread céanna suilt as an tsaoire acu. Is ag guí fearthainne a bhíonn na feirmeoirí ag an am céanna den bhliain. Ní fhásann an féar nó na barra mura mbíonn fearthainn ann.

Tig leis an aimsir bheith iontach contúirteach fosta. Déanann stoirmeacha móra an-dochar. Leagtar a lán crann le linn na stoirmeacha agus is iomaí duine a fhaigheann bás mar gheall orthu. Má bhíonn na bóithre sleamhain tarlaíonn níos mó taismí. Má bhíonn fearthainn throm ann tig leis na haibhneacha ardú agus tarlaíonn tuilte dá barr. Tá an t-ádh orainn in Éirinn mar, de ghnáth, ní bhíonn tubaistí móra ann de dheasca doininne.

Ach tá athrú ag teacht ar chúrsaí aimsire mar gheall ar an scrios a dhéantar ar an timpeallacht agus ar an tsraith ózóin gach lá in ainm na forbartha. Deir na saineolaithe go bhfuil an domhan á théamh, agus gur minice a tharlóidh tubaistí móra mar gheall ar an ghoradh seo.

31. Costas an bhreosla

Éist leis an mhír seo nuachta agus freagair na ceisteanna a leanas.

Dúirt Uachtarán na Fraince inniu nach ndéanfadh sé athchomhairle arís maidir le hísliú chostas an bhreosla. Cé gur ísligh sé costas an bhreosla cúpla lá ó shin, de thoisc agóidí sa tír, ní raibh na tiománaithe leoraí nó na feirmeoirí róshásta leis.

Chuaigh siad sin ar stailc an tseachtain seo caite mar agóid in éadan phraghas ard an díosail agus an pheitril. Bhain siad úsáid as a gcuid leoraithe agus as a gcuid innealra d'fhonn bacanna a chur ar na bóithre agus chun bóithre féin a dhruidim.

Dúirt urlabhraí thar ceann na dtiománaithe leoraí agus na bhfeirmeoirí le déanaí go raibh costas an bhreosla i bhfad ró-ard go fóill agus go leanfaí ar aghaidh leis an stailc go dtí go n-ísleofaí an praghas arís. Cé go bhfuil an stailc ag cur isteach go mór ar chúrsaí geilleagair na Fraince is cosúil nach bhfuil ceachtar den dá dhream toilteanach slí a ghéilleadh an iarraidh seo.

Mar thoradh ar an stailc agus ar an agóid seo tá tranglaim agus brúnna tráchta agus ganntanas breosla ar fud na tíre ann. D'admhaigh lucht gnó go bhfuil eacnamaíocht na tíre ag fulaingt fosta mar gheall ar an stailc. Thug siad le fios go gcuirfeadh sí as do sholáthar bia agus táirgí eile thart an tír.

Deirtear go bhfuil an stailc ag cur isteach ar thurasóirí fosta de bhrí nach féidir leo breosla a fháil lena gcarranna a thiomáint abhaile. Dúirt turasóir amháin as Sasana, agus é ar saoire sa Fhrainc, gurb é an rud is greannmhaire faoin scéal ná gur saoire praghas an díosail agus an pheitril sa Fhrainc ná mar atá i Sasana.

32. Tubaiste mara

Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Bádh níos mó ná trí scór duine as na cúig chéad a bhí ar bord loinge, cóngarach do na hoileáin Paros, ar chósta na Gréige arú inné, ceol na n-aingeal go raibh ina gcluasa. Tá daoine go fóill ar iarraidh agus deirtear gur beag an seans atá acu teacht slán as an chontúirt ina bhfuil siad. Tuairiscíodh go rachadh líon na dtaismeach in airde.

Bhuail an long in éadan carraige móire dhá mhíle ón chósta le linn stoirme. Níorbh fhada go ndeachaigh an long go grinneall na farraige. Dúirt finné súl, a bhí ar bord na loinge nuair a tharla an tubaiste, go ndeachaigh na paisinéirí i scaoll agus go raibh siad ag troid lena chéile leis na báid tarrthála a bhaint amach. D'admhaigh sí gur chuir an eachtra an scannán 'Titanic' i gcuimhne di. Chuir sí in iúl fosta go raibh criosanna tarrthála in easnamh ar an long.

In ainneoin na doininne, áfach, tháinig báid bheaga iascaireachta i dtarrtháil ar chuid de na daoine a caitheadh amach san fharraige. Ba ghairid go raibh na seirbhísí éigeandála ar an láthair. Baineadh bunús na ndaoine as an fharraige i héileacaptair agus i mbáid tarrthála.

Gabhadh captaen na loinge agus a chriú inné. Dúirt na póilíní sa Ghréig go ndearna an captaen agus a chriú neamart sna paisinéirí a bhí faoina gcúram. Bhí sé féin agus a chriú ag amharc ar chluiche peile ar an teilifís, agus an long á stiúradh go huathoibritheach, nuair a tharla an matalang. Cúiseofar as dúnorgain na bpaisinéirí amárach iad.

Scéim Mharcála

<u>Fíor / bréagach ?</u>

1. Agallamh do phost páirtaimseartha	B, F, B, B, B,?, F, F, B ,B.
2. Comhrá idir beirt scoláirí	B, B, B, B, ?, F, F, F, F, F.
3. Ceist an lá scoile	B, F, B, B, F, B, F, F, ?, F.
4. Easpa smachta sna seomraí ranga	F, B, B, F, F, B, ?, F, F, B.
5. Feiniméan na maistíneachta	B, F, B, F, B, B, F, ?, F, B.
6. Scoil Phádraig	F, F, B, F, F, B, F, B, ?, B.
7. Tuairisc spóirt	B, B, F, F, B, F, F, B, ?, B.
8. Laoch an Spidéil	F, B, B, B, F, F, F, F, ?, B.
9. Na Cluichí Oilimpeacha	F, B, F, F, B, B, B, F, ?, B.
10. Turas Campála	F, F, F, B, B, F, ?, F, B, B.
11.Gearán faoi laethanta saoire	B, B, F, B, F, B, B, ?, B, F.
1. Malartaíocht scoile	F, B, F, ?, B, F, B, B, F, B.
2. Turas ar ceal	B, F, F, B, B, B, F, ?, F, F.
3. Ionad Oidhreachta Árann	F, B, F, B, F, F, ?, B, B, B.
4. Ceart na mban tí	F, F, B, F, F, B, B, B, ?, B.
5. Gaelscoileanna gan aitheantas	B, F, F, B, B, F, ?, B, B, F.
6. Ceist na teilifíse	B, F, B, F, B, F, B, ?, B, F.
7. Suirbhé teilifíse	F, F, F, B, B, F, B, ?, B, F.
8. Ólachán ar ollscoil	B, F, F, B, ?, F, F, B, F, B.
9. Andúileach drugaí	F, B, B, F, F, F, B, F, B, ?
10. Cosc ar thobac	B, F, F, B, F, ?, B, F, B, F.
11. Lucht ólta beorach	F, F, F, B, B, F, B, B, ?, F.
12. Scannal na ndídeanaithe	F, B, B, F, F, F, B, ?, B, F.
13. Agallamh ar an raidió faoin bhochtanas	B, F, F, F, B, F, F, ?, B, F.
14. Fadhbanna ag seandaoine	F, B, F, ?, B, F, F, F, F, B.
15. Coir in éadan seanmhná	B, F, F, F, ?, F, B, B, B, B.
16. Dúil sa ghairdín	F, B, B, F, B, F, F, F, B, ?.
17. Tubaiste Chernobyl	B, F, B, F, F, ?, B, F, B, B.
18. Crann cumarsáide	B, F, F, B, ?, F, B, B, B, B.

19. Tionchar na haimsire	B, B, F, F, F, B, ?, F, B, B.
20. Costas an bhreosla	B, F, F, F, B, ?, F, F, B, B.
21. Tubaiste Mara	B, B, F, B, F, F, F, B, ?, F.

Freagraí as Béarla

1. Agallamh do phost páirtaimseartha

( ) manager / of the leisure centre (2)

( ) an A-level / student (2)

( ) P.E (1)

( ) first-aid / certificate (2)

( ) school / team / under 18 (3)

( ) enthusiastic / ambitious / honest (3)

( ) sport / leader (2)

( ) helping the / sport teacher / put out equipment / organising games (3)

( ) life / guard (2)

[20]

2. Comhrá idir beirt scoláirí

( ) four (1)

( ) second highest / grade / in the North of Ireland (3)

( ) very like / maths (2)

( ) would be nice / to start / new subject (3)

( ) very / fond (of Irish) (2)

( ) polished up / his Irish (2)

( ) to speak national language / fluently (2)

( ) language / course (2)

( ) talented (1)

( ) Keyskills / religious studies (2)

[20]

3. Ceist an lá scoile

( ) getting up / early (2)

( ) to change / the school day / to timetable / on the continent (4)

( ) sport / music (2)

( ) four (1)

( ) thinking capacity / is not more mature / for children / who start early (4)

( ) stealing / alcohol / drug / abuse (4)

( ) four terms / better for parents / children tired of / long summer holidays (3)

[20]

4. Easpa smachta sna seomraí ranga

( ) lack of / discipline / in the classroom (3)

( ) a lot of teachers / throughout the country / are under pressure /suffering from / tension and / stress (5)

( ) more than twenty (1)

( ) retiring (1)

( ) find / new ways / of protecting / teachers and pupils (4)

( ) suspension / for a fortnight (2)

( ) allowed to return / on appeal (2)

( ) problem would become / as bad as it is in America (2) **[20]**

5. Feinimeán na maistíneachta

- ( ) home (1)
- ( ) violence / something missing / in child's home life (3)
- ( ) fellow pupils (1)
- ( ) power / strength / importance (3)
- ( ) physical / mental (2)
- ( ) mental (1)
- ( ) quiet / mannerly / lonely (3)
- ( ) attacks / get worse (2)
- ( ) suicide (1)
- ( ) to seek / help from teacher / contact / an agency (3)

[20]

6. Scoil Phádraig

- ( ) Tyrone (1)
- ( ) 1957 (1)
- ( ) 75 / at the most (2)
- ( ) parents' / pressure group / for a new building (3)
- ( ) three quarters / of the population (2)
- ( ) building hadn't changed / from when he left the school (2)
- ( ) kitchen facilities / toilets (2)
- ( ) Education Minister (2)
- ( ) petition / for a new building (2)
- ( ) school had a strong / case / for a new building (3)

[20]

7. Tuairisc Spóirt

- ( ) Kevin Keegan announced / his retirement / as manager (3)
- ( ) Germany beat / England (2)
- ( ) last game / at Wembley (2)
- ( ) depressed (1)
- ( ) raining heavily (1)
- ( ) too much / pressure / thought he wasn't capable (3)
- ( ) excellent when he was young (1)

( ) Belgium / Holland (2)

( ) poorly (1)

( ) temporary / manager (2)

( ) favourite / for the job (2)

[20]

8. Laoch an Spidéil

( ) to welcome / their Olympic / hero (3)

( ) the big / effort / she made (in the canoe) (3)

( ) they lit / bonfires (2)

( ) boxing (1)

( ) cards / E-mails (2)

( ) commentator (1)

( ) they didn't think / she would be an Olympic hero (2)

( ) she was one of the best / ambassadors / the country ever had (3)

( ) a medal (1)

( ) Athens / in Greece (2)

[20]

9. Na Cluichí Oilimpeacha

( ) happy with joy (2)

( ) 5,000 metres (1)

( ) exciting (1)

( ) Romania (1)

( ) her victory ended / the disappointment / of Atlanta Olympics (3)

( ) whether she would succeed / on the world stage / this year (3)

( ) it was very close / nothing between them (2)

( ) best time ever (1)

( ) she showed / to the world / she is an excellent athlete (3)

( ) messages on the internet (1)

( ) tricolour / flags (2)

[20]

10. Turas Campála

( ) to go camping in Kerry / with friends (2)

( ) says he is too young / to go away from home / alone (3)

( ) four hours (1)

( ) 40 miles (1)

( ) hitch-hike (1)

( ) unhappy / dangerous (2)

( ) kidnapped / when she took a lift (2)

( ) three of them (1)

( ) the rain / has been pouring down (2)

( ) a very big / tent (2)

( ) camping / equipment (2)

( ) she will ask his father (1)

[20]

11. Gearán faoi laethanta saoire

( ) to Portugal (1)

( ) for a fortnight / at the start of July (2)

( ) to make a complaint (about the holiday) (2)

( ) that the hotel / was close to beach (2)

( ) didn't get news / until she was away (2)

( ) put a deposit / on the holiday (2)

( ) there was a problem / with the electric (2)

( ) she felt disgusted (1)

( ) looked old / untidy / food service / unsatisfactory (4)

( ) do their best / to get compensation for her (2)

[20]

12. Malartaíocht scoile

( ) when the summer holidays / started (2)

( ) three months (1)

( ) with a French family / outside Paris (2)

( ) friendly / obliging (2)

( ) homesick (1)

( ) wasn't very good / too rich / too spicy / with a lot of oil (4)

( ) couldn't leave the house / difficult to breathe (2)

( ) lovely / historical / tidy / romantic (4)

( ) went on a tour / with a guide (2)

[20]

13. Turas ar ceal

( ) (because of) crisis / in the Middle East (2)

( ) Department / of Foreign / Affairs (3)

( ) dispute (between) / Israel /and Plalestinians. (3)

( ) 30 (1)

( ) each tourist / would receive / a refund (3)

( ) organising / trips / to the Holy Land (3)

( ) there was no / difficulty (2)

( ) there would be no problem / regarding trips organised/ for next year (3)

[20]

14. Ionad Oidhreachta Árann

( ) the main town / on the island (2)

( ) The Árainn Heritage Centre / was opened (2)

( ) proud (1)

( ) to help / make his way around / the island / give information / about people who lived there (5)

( ) a map (1)

( ) the great / forts / and holy / wells (4)

( ) to study / writers (from the island) (2)

( ) one of the most / modern / in the country (3)

[20]

15. Ceart na mban tí

( ) backbone / of the tourist / industry / in Donegal (4)

( ) excellent (1)

( ) tourists and money (2)

( ) spend a night / in local accomodation / spend money in the shops or pubs (3)

( ) why more money / is not made available to them (2)

( ) treating the women of the house / poorly (2)

( ) ten students / for three months (2)

( ) significant increase (2)

( ) landladies/ lose money as a result (2)

[20]

16. Gaelscoileanna gan aitheantas

( ) without / recognition (from Department) (2)

( ) at least / four (2)

( ) trying to / fund these schools (2)

( ) to keep the schools (without official recognition) / going (2)

( ) a bigger / sum (2)

( ) Turf Lodge (1)

( ) he is in charge of / the organisation (Gaeloiliúint) (2)

( ) heavy / burden (2)

( ) parents / who choose / Irish medium education / for their children (4)

( ) generous (1)

[20]

17. Ceist na teilifíse

( ) it stops people / from conversing (2)

( ) educational / and enjoyable (2)

( ) too easy / for people to sit in front of the television / without having to think (3)

( ) they could motivate people / to be interested in nature (2)

( ) a well illustrated / book (2)

( ) very useful / but there are subjects / which cannot be fully / discussed in books / (4)

( ) the people's / attitude (2)

( ) news / comedy / current affairs (3)

[20]

18. Suirbhé teilifíse

- ( ) young people / spend more time / watching TV / than they spend at school / in any year (5)
- ( ) it will become / worse (2)
- ( ) T.V shapes / the mind (2)
- ( ) they believe the accounts / they hear on TV (2)
- ( ) horror / films (2)
- ( ) young people imitate / violence from films (2)
- ( ) don't keep a close eye / on what their children / watch on TV (3)
- **( )** if they watched more / educational programmes (2) **[20]**

19. Ólachán ar ollscoil

- ( ) the campaign / which pubs are running / to promote alcohol / amongst new students / is shameful (5)
- ( ) marketing / campaign (2)
- ( ) leaflets / tokens (2)
- ( ) sponsorship (1)
- ( ) banned / advertising (2)
- ( ) they are trying to take advantage / of new students (2)
- ( ) too much / alcohol (2)
- ( ) health / spokesperson / Fine Gael (3)
- ( ) dependent on them (1)

[20]

20. Andúileach drugaí

- ( ) drug / addict (2)
- ( ) when you become addicted / you cannot ever / come off them / fully (4)
- ( ) before / legal age (2)
- ( ) couldn't get enough / drugs (2)
- ( ) bad health / got the sack / (2)
- ( ) depressed (1)
- ( ) supported him / suffered with him (2)
- ( ) took an overdose (1)

( ) spend a month / in intensive care / life was in the balance (3)

( ) attends health clinic (1)

[20]

21. Cosc ar thobac

( ) that smoking / in public places / should be banned (3)

( ) it causes lung cancer / throat cancer / breathing problems / asthma / and other diseases (5)

( ) that passive smoking / is as bad / as smoking (3)

( ) skin (1)

( ) that no group / smokers or non-smokers / should be discriminated against (3)

( ) that smokers can annoy / non-smokers (2)

( ) fair play (1)

( ) there are two rooms available / at break and at lunch time (2)

[20]

22. Lucht ólta beorach

( ) their drinking / is being restricted (2)

( ) because of noise / which customers created / revelling / late at night (4)

( ) in the district / court (2)

( ) that the pub concerned close / at 9.30 pm (2)

( ) that every pub / will be closed / if the rule /is strictly enforced (4)

( ) marches / and protests (2)

( ) majority / are very well behaved (2)

( ) their numbers / would decrease (2)

[20]

23. Scannal na ndídeanaithe

( ) the number of people / who live on the streets / in this country (3)

( ) boxes / plastic bags / old-blankets (3)

( ) increasing (1)

( ) lost job / relationship problems / drug problem / alcohol problem (4)

( ) the problem / will not be resolved / on the street (3)

( ) increase 20% / in the number of homeless (form last December) (2)

( ) they do excellent work / year after year / to provide shelter (3)

( ) advertising (1)

[20]

24. Agallamh faoin bhochtanas

( ) they come from the poor areas / of the cities (2)

( ) it costs £30,000 / per year (2)

( ) not prepared to spend / the same money on social services / before people take up crime (3)

( ) they can't afford / the right food (2)

( ) they cannot / benefit from / the opportunities they have (3)

( ) not as good (1)

( ) their own room (1)

( ) computers / books (2)

( ) the gap between / pupils from rich backgrounds and poorer backgrounds / widens (3)

( ) prevention (1)

[20]

25. Fadhbanna ag seandaoine

( ) the cold (1)

( ) elderly (1)

( ) about the number / of old people / who die as a result of / lack of heat (4)

( ) four times as many (1)

( ) Housing / Executive (2)

( ) buy fuel / to heat the house / or buy food / to stay alive (4)

( ) visit the elderly / and advise them / how to stay warm / (in the cold of winter) at a low cost (4)

( ) £67.50 (1)

( ) £90 (1)

( ) insult (1)

[20]

26. Coir in éadan seanmhná

- ( ) an elderly woman / was attacked in her home (2)
- ( ) she lost / her husband (2)
- ( ) as if they were / policemen (2)
- ( ) jewellery / money (2)
- ( ) broken ribs / broken nose / right wrist hurt / heavy wound / to her forehead / badly beaten (6)
- ( ) worst incident / he had ever seen (2)
- ( ) drug / addicts (2)
- ( ) her mother doesn't want / to return home (2)

[20]

27. Dúil sa ghairdín

- ( ) Limavady / Co. Derry (2)
- ( ) the birds / the bees / the butterflies / scent /of the flowers (5)
- ( ) 78 (1)
- ( ) development / company (2)
- ( ) to build / a supermarket (2)
- ( ) £40.000 (1)
- ( ) she didn't / listen (2)
- ( ) that they do not need / another / supermarket (3)
- ( ) it wouldn't compensate / for the pleasure of her garden (2)

[20]

28. Tubaiste Chernobyl

- ( ) the biggest / in the nuclear industry (2)
- ( ) the nuclear reactor / broke down (2)
- ( ) it polluted / the locals / the ground / and the animals (4)
- ( ) thousands / contracted diseases / and they suffered effects /such as lack of growth (4)
- ( ) thousands (1)
- ( ) almost / twenty years ago (2)
- ( ) the crops were contaminated (1)
- ( ) to get a break / from the polluted air (2)

( ) beside the sea / wherever there is clean air (2)

[20]

29. Crann cumarsáide

( ) a member / of the Lough Road / Residents' (Association) (3)

( ) the public / hearing (2)

( ) a communication / mast (2)

( ) radio / waves (2)

( ) cancer / memory loss (2)

( ) long-term / difficulties (2)

( ) profit (1)

( ) their numbers / are increasing (2)

( ) a truly beautiful (area) (1)

( ) people's health / beauty of the area / in danger (3)

[20]

30. Tionchar na haimsire

( ) it influences / people's lives (2)

( ) they can't save / the hay / can't cut / the turf (4)

( ) horse / racing (2)

( ) good / dry / sultry (3)

( ) a lot of damage / trees are felled / people are killed (3)

( ) when roads / are slippery (2)

( ) destruction to / environment / and ozone layer (3)

( ) getting warmer (1)

[20]

31. Costas an bhreosla

( ) he wouldn't change his mind / about lowering / the price of fuel (3)

( ) because of protests / in the country (2)

( ) lorry drivers / farmers (2)

( ) used their lorries / and machinery / to block roads (3)

( ) the price of fuel / was too dear / and the strike would continue / until the price was lowered (4)

( ) traffic jams / and fuel shortages (2)

( ) the country's economy / is suffering (2)

( ) diesel is cheaper in France / than it is in England (2)

[20]

32. Tubaiste mara

( ) more than sixty (1)

( ) close to / the Paros islands / on the Greek / coast (4)

( ) they have little chance / of coming out of the cold water / alive (3)

( ) the ship / hit a large rock (2)

( ) bad (1)

( ) there were not enough (1)

( ) small fishing / boats (2)

( ) in helicopters / and life boats (2)

( ) for neglecting / their passengers (2)

( ) watching a game of football / on TV (2)

[20]

CLEACHTAÍ

1. Agallamh do phost páirtaimseartha

(a) Éist leis an agallamh agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F	Má tá an ráiteas fíor.
B	Má tá an ráiteas bréagach.
?	Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Is é Séamas leasbhainisteoir na sólainne. ☐
2. Tá Pól ag gabháil do thrí ábhar Ardleibhéil. ☐
3. Níl cáilíochtaí gartharrthála ag Pól. ☐
4. Níl dúil ag Pól sa Chorpoiliúint. ☐
5. Is ball é Pól de chumann snámha na scoile. ☐
6. Bíonn sé ag snámh gach maidin. ☐
7. Is duine dícheallach é Pól. ☐
8. Deir sé go bhfuil sé ionraic. ☐
9. Níl taithí dá laghad ag Pól ar an chineál seo oibre. ☐
10. Obair ghlantacháin amháin atá sa phost seo. ☐

[10]

Agallamh do phost páirtaimseartha

(b) Éist leis an agallamh arís agus freagair na ceisteanna seo a leanas as Béarla.

(a) Who is Séamas Ó Coinn? (2)

(b) How does Pól introduce himself? (2)

(c) What is Pól's favourite subject? (1)

(d) What did he achieve as part of the course? (2)

(e) Which football team does he play for? (3)

(f) What type of person does he say he is? (3)

(g) What position did he hold in the Gaeltacht college? (2)

(h) What did the job involve? (3)

(i) As well as cleaning work, what else would the job involve? (2)

[20]

2. Comhrá idir beirt scoláirí

(a) Éist leis an chomhrá agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F ☐ Má tá an ráiteas fíor.

B ☐ Má tá an ráiteas bréagach.

? ☐ Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Ní dhéanfaidh Máirtín ach trí AS-leibhéal. ☐
2. Tá sé ar intinn aige an Mhatamaitic a sheachaint. ☐
3. Níl suim dá laghad aige san Fhisic. ☐
4. Rinne sé staidéar ar an tSocheolaíocht anuraidh. ☐
5. Rachaidh sé chun na Gaeltachta ar an bhliain seo chugainn. ☐
6. Tá spéis aige i litríocht na Gaeilge. ☐
7. Tá Síle tugtha do na teangacha. ☐
8. Ba mhaith léi dul ar ollscoil. ☐
9. Tá féith an cheoil inti. ☐
10. Ní bheidh mórán ama saor acu ar an chlár ama. ☐

[10]

Comhrá idir beirt scoláirí

(b) Éist leis an chomhrá arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) How many AS levels will Máirtín be doing? (1)

(b) What did Máirtín achieve in GCSE Maths? (3)

(c) What did the Physic’s teacher say about his subject? (2)

(d) Why did Máirtín choose Sociology? (3)

(e) Why did he choose Irish? (2)

(f) What did he do in the Gaeltacht? (2)

(g) What does he say is very important? (2)

(h) What does Síle want to do at university? (2)

(i) Why did she choose music as well? (1)

(j) As well as AS levels, what else will be on their timetable? (2)

[20]

3. Ceist an lá scoile

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Deirtear go n-éiríonn na hÉireannaigh go luath. ☐
2. Ní hionann clár ama na Mór-roinne agus clár ama na hÉireann. ☐
3. Cuireann scoláirí na coigríche tús leis an lá scoile ar 7.30 r.n. ☐
4. Críochnaíonn scoláirí na Mór-roinne ar a dó dhéag ar maidin. ☐
5. Reáchtáiltear imeachtaí eile san am breise. ☐
6. Tá na síceolithe uile i bhfách le córas na hEorpa. ☐
7. Ní fhóirfeadh clár ama na coigríche do thuismitheoirí a bhíonn ag obai ☐
8. Chothódh druidim luath na scoileanna fadhbanna sóisialta. ☐
9. Bainfear triail as cleachtas na Mór-roinne ar an bhliain seo chugainn. ☐
10. Deir síceolaithe eile gurbh fhearr tosú go luath. ☐

[10]

Ceist an lá scoile

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna seo a leanas as Béarla.

(a) According to the report, what are Irish people not renowned for? (2)

(b) What are certain people now advising, however? (4)

(c) What do pupils on the continent do when school finishes? (2)

(d) How many terms do pupils in Ireland have each year? (1)

(e) Why are some psychologists against changing the school timetable in Ireland to the timetable on the continent? (4)

(f) What problems would the school day finishing early add to, in their opinion? (4)

(g) Why do some psychologists think the timetable on the continent would be better? (3)

[20]

4. Easpa smachta sna seomraí ranga

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F	Má tá an ráiteas fíor.
B	Má tá an ráiteas bréagach.
?	Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Ní mó ná sásta atá cuid mhaith múinteoirí. ☐
2. Bhí urlabhraí an Chumainn ag labhairt i Meánscoil. ☐
3. Tá a lán cuidithe ag na múinteoirí. ☐
4. Ionsaíodh breis agus scór múinteoir taobh istigh de sheachtain. ☐
5. Tá múinteoirí áirithe ag fágáil a ngairme. ☐
6. Is é leasuachtarán an Chumainn é Seán Ó hUiginn. ☐
7. Ní thugann tuismitheoirí tacaíocht do na múinteoirí. ☐
8. D'fhill na gasúir a d'ionsaigh an múinteoir ar scoil i ndiaidh coicíse. ☐
9. Chuir sé seo isteach go mór ar Sheán Ó hUiginn. ☐
10. Tá an fhadhb níos measa anseo ná mar atá i Meiriceá. ☐

[10]

Easpa smachta sna seomraí ranga

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What is annoying a lot of teachers according to the Union? (3)

(b) What did the spokesperson say? (5)

(c) How many teachers were attacked? (1)

(d) What are a lot of teachers doing, as a result of the situation? (1)

(e) What does Seán Ó hUiginn want the Department of Education to do? (4)

(f) What sanction was taken against the boys who attacked the teacher? (2)

(g) What annoyed Seán Ó hUiginn about this case? (2)

(h) What did he say would happen if the problem wasn't tackled immediately? (2)

[20]

5. Feiniméan na máistíneachta

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F Má tá an ráiteas fíor.

B Má tá an ráiteas bréagach.

? Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Tosaíonn feiniméan na maistíneachta ar scoil. ☐
2. Tá baint ag an mhaistíneacht le foréigean. ☐
3. Ní maith leis an mhaistín aird a tharraingt air féin. ☐
4. Síleann an maistín gur duine mór le rá é. ☐
5. Imríonn na maistíní dea-thionchar ar dhaoine eile. ☐
6. Níl fadhb na maistíneachta forleathan. ☐
7. Cuireann an mhaistíneacht as go mór don fhulangaí. ☐
8. Is measa i bhfad buachaillí ná cailíní. ☐
9. Bíonn drochthorthaí ar an mhaistíneacht. ☐
10. Moltar d'fhulangaithe maistíneachta an fhadhb a choinneáil faoi rún. ☐

[10]

Feiniméan na maistíneachta

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) Where in the opinion of the experts, does the bullying phenomenon start? (1)

(b) What do they believe it to be linked to? (3)

(c) Who does he/she usually want to impress? (1)

(a) What does the bully usually want to achieve by his/her behaviour? (3)

(e) What two types of bullying are described? (2)

(f) Which is the worse type? (1)

(g) What types of people does the bully always choose to pick on? (3)

(h) What could happen if the victim made a complaint? (2)

(i) What can happen as a result of bullying which the victim cannot endure? (1)

(j) What are the victims of bullying advised to do? (3)

[20]

6. Scoil Phádraig

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F	Má tá an ráiteas fíor.
B	Má tá an ráiteas bréagach.
?	Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Bunaíodh an scoil corradh le dhá scór bliain ó shin. ☐
2. Bhí an scoil fóirsteanach do níos lú ná céad scoláire san am sin. ☐
3. Is múinteoir scoile é Fearghal Mac Críosta. ☐
4. Freastalaíonn níos mó ná céad scoláire ar an scoil faoi láthair. ☐
5. Tá easpa seomraí ranga san fhoirgneamh. ☐
6. Tá áiseanna den chéad scoth ar fáil sa scoil. ☐
7. Baineadh geit as as Aire nuair a chonaic sé an scoil. ☐
8. Shínigh deich míle duine an achainí. ☐
9. Is scoil mheasctha í. ☐
10. Gheobhaidh an scoil foirgneamh úr gan amhras. ☐

[10]

Scoil Phádraig

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) In what county is the school located? (1)

(b) In what year was the school opened? (1)

(c) How many pupils was the school suitable for at the time? (2)

(d) What group is Fearghal Mac Críosta a member of? (3)

(e) What is the percentage of the pupils who are in mobile classrooms? (2)

(f) What did Fearghal Mac Críosta say about the school building? (2)

(g) What facilities are unsatisfactory in the school? (2)

(h) Who visited the school recently? (2)

(i) What did Fearghal say the people had set up? (2)

(j) What did the education spokesperson say? (3)

[20]

7. Tuairisc spóirt

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Bhí lucht an spóirt ag dréim leis an scéal. ☐
2. Tugadh bata is bóthar don bhainisteoir. ☐
3. Bhí an lámh in uachtar ag na Gearmánaigh. ☐
4. Bhí lucht leanúna Shasana sna duibheagáin. ☐
5. Bhí soineann ann. ☐
6. Bhí an bainisteoir faoi strus. ☐
7. Ba scoth peileadóra é Keegan nuair a bhí sé óg. ☐
8. Bhí bua na bainisteoireachta aige. ☐
9. Tá sé ag dúil le post eile a fháil gan mhoill. ☐
10. Ceapfar bainisteoir buan roimh an chéad chluiche eile. ☐

[10]

Tuairisc spóirt

(b) Éist leis an tuairisc athuair agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) Why were sports' fans astonished? (3)

(b) What happened shortly before Keegan made his decision? (2)

(c) Why was this a historic game? (2)

(d) How did the English supporters feel after the match? (1)

(e) What was the weather like? (1)

(f) What caused Keegan to take this decision? (2)

(g) How was he described as a young player? (1)

(h) In what two countries were the European finals held? (2)

(i) How did England perform in that competition? (1)

(j) Who will be in charge for the next game? (2)

(k) What is said about Terry Venables? (2)

[20]

8. Laoch an Spidéil

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F ☐ Má tá an ráiteas fíor.

B ☐ Má tá an ráiteas bréagach.

? ☐ Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Bhí doineann ann. ☐
2. Ní raibh an áit plódaithe. ☐
3. Bhain sí bonn óir. ☐
4. Níor bhain Gaillimh Cluiche Ceannais na Peile dhá bhliain ó shin. ☐
5. Thug muintir na hÉireann an-tacaíocht di. ☐
6. Bhí sí an-mhórtasach. ☐
7. Tá Éadaoin dátheangach. ☐
8. Imríonn a deartháireacha ar fhoireann peile an chontae. ☐
9. Ghlac sí páirt sna Cluichí Oilimpeacha in Atlanta. ☐
10. Tá rún aici éirí as an spórt go luath. ☐

[10]

Laoch an Spidéil

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) Why did the people turn out? (3)

(b) What did the crowds acknowledge? (3)

(c) How did they celebrate throughout Galway? (2)

(d) What sport did Seán Ó Mainnín participate in? (1)

(e) How did the supporters display their best wishes? (2)

(f) What is Seán Bán Breatnach's ocupation? (1)

(g) How did the locals feel about Éadaoin's chances of success when she started canoeing years ago? (2)

(h) What did Seán Bán say about her regarding the media? (3)

(i) What does she hope for in the next Olympics? (1)

(j) Where will the next Olympic Games be held? (2)

[20]

9. Na Cluichí Oilimpeacha

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F   Má tá an ráiteas fíor.

B   Má tá an ráiteas bréagach.

?   Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Bhí muintir na hÉireann thar a bheith sásta. ☐
2. Bhain Soinia an rás. ☐
3. Bhí Soinia níos lú ná soicind taobh thiar den bhuaiteoir. ☐
4. Bhí sí meallta in Atlanta. ☐
5. Bhí gach duine cinnte de go mbainfeadh sí an rás. ☐
6. Bhí sí chun tosaigh ar feadh cuid mhaith den rás. ☐
7. Is gaiste a rith sí anuraidh. ☐
8. D'fhreastail daoine as Éirinn ar an chomórtas féin. ☐
9. Beidh Soinia páirteach sna Cluichí Oilimpeacha san Aithin. ☐
10. Beidh Soinia ag fanacht san Astráil go ceann míosa eile. ☐

[10]

Na Cluichí Oilimpeacha

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) How did Irish people feel when Sonia won the silver medal? (2)

(b) What distance did she run? (1)

(c) How was the race described? (1)

(d) Where was the winner from? (1)

(e) What did Sonia say after the race? (3)

(f) What was the uncertainty about Sonia although she was running well? (3)

(g) How was the race described with 100m to go? (2)

(h) What was said about Sonia's time for the race? (1)

(i) What did the Taoiseach say? (3)

(j) As well as cards and phone calls, what else did Sonia receive? (1)

(k) As well as from their jerseys, how else did Sonia recognise the Irish people in the stadium? (2)

[20]

10. Turas campála

(a) Éist leis an chomhrá agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F	Má tá an ráiteas fíor.
B	Má tá an ráiteas bréagach.
?	Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Ba mhaith leis an ghasúr dul a champáil. ☐
2. Tá rún ag Peadar agus ag Seán dul go deisceart na hÉireann. ☐
3. Síleann a mháthair nach bhfuil Pól aosta go leor. ☐
4. Beidh siad ag campáil i dTrá Lí. ☐
5. Tá síob socraithe acu cheana féin ó Thrá Lí chun an Daingin. ☐
6. Deir a mháthair go bhfuil an síobshiúl an-bhaolach. ☐
7. Téann na gasúir eile a champáil gach bliain. ☐
8. Gabhadh girseach go mídhleathach dhá sheachtain ó shin. ☐
9. Ní raibh caill ar an aimsir le tamall anuas. ☐
10. Thug a mháthair cead dó dul ann gan labhairt lena athair faoi. ☐

[10]

Turas campála

(b) Éist leis an chomhrá arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What does Pól want to do next week? (2)

(b) What is his mother's reaction to this request? (3)

(c) How long will it take them to go to Tralee? (1)

(a) How far is Dingle from Tralee? (1)

(e) How will they travel to Dingle? (1)

(f) How does his mother feel about his travel arrangements and why? (2)

(g) What happened to a young girl two weeks ago? (2)

(h) How many people will be going according to Pól? (1)

(i) How has the weather been for the past week? (2)

(j) What does Peadar have? (2)

(k) What does Seán have? (2)

(l) What does his mother say at the end? (1)

[20]

11. Gearán faoi laethanta saoire

(a) Éist leis an chomhrá agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F	Má tá an ráiteas fíor.
B	Má tá an ráiteas bréagach.
?	Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. D'fhan Máire in Éirinn ar a laethanta saoire. ☐
2. Bhí sí ar shiúl ar feadh trí seachtaine. ☐
3. Ba mhaith léi clamhsán a dhéanamh. ☐
4. Is é seo an chéad uair a cheannaigh sí saoire ón chomhlacht seo. ☐
5. Bhí an t-óstán a chonaic sí sa bhróisiúr cois trá. ☐
6. Chuir sí an tsaoire in áirithe mí sular imigh sí. ☐
7. Bhí an gníomhaire iontach borb le Bean Uí Riain. ☐
8. Téann Máire thar lear gach bliain. ☐
9. Bhí an bia san óstán an-bhlasta. ☐
10. Rachaidh sí chuig an ghníomhaire i gceann cúpla lá. ☐

[10]

Gearán faoi laethanta saoire

(b) Éist leis an chomhrá arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) Where did Bean Uí Riain go on holiday? (1)

(b) When exactly did she go there? (2)

(c) Why is she phoning the travel agent? (2)

(d) What was she told when she was booking the holiday? (2)

(e) Why was the travel agent late in trying to contact her? (2)

(f) What did she do three months before going on holiday? (2)

(g) Why were they sent to a different hotel? (2)

(h) How did she feel when she was in the hotel? (1)

(i) What was wrong with the hotel? (4)

(j) What is the travel agent going to do? (2)

[20]

12. Malartaíocht scoile

(a) Éist leis an chomhrá agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F	Má tá an ráiteas fíor.
B	Má tá an ráiteas bréagach.
?	Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Chuaigh Liam thar sáile i rith an tsamhraidh. ☐
2. Dhá mhí a chaith Liam sa Fhrainc. ☐
3. Bhí sé amuigh ar mhalartaíocht scoile. ☐
4. Bhí seisear sa teaghlach Francach. ☐
5. Bhí an teaghlach Francach doicheallach. ☐
6. Chronaigh sé an baile agus é i gcéin. ☐
7. Thaitin an bia go mór leis. ☐
8. Fuair sé a sháith bia gach iarraidh. ☐
9. Aimsir den scoth a bhí ann bunús an ama. ☐
10. Níor mhaith le Liam filleadh ar an Fhrainc. ☐

[10]

Malartaíocht scoile

(b) Éist leis an chomhrá arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) When did Liam go to France? (2)

(b) How long did he stay? (1)

(c) Where exactly was he staying? (2)

(d) How does he describe the French family? (2)

(e) How did he feel on some occasions while he was away? (1)

(f) How does he describe the food? (4)

(g) How did the oppressive weather affect him? (2)

(h) How does he describe the city of Paris? (4)

(i) How did he learn about the city? (2)

[20]

13. Turas ar ceal

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Ba é seo an dara turas a cuireadh ar ceal. ☐
2. Tá cúrsaí go dona sa Mheánoirthear. ☐
3. Moladh don chomhlacht gan dul ar aghaidh leis an turas. ☐
4. Bhí dhá scór go leith turasóir le dul ar an turas. ☐
5. Turas coicíse a bhí beartaithe acu. ☐
6. Ní bhfaighidh na fámairí cúiteamh ar bith. ☐
7. Thaistil turasóirí go hIosrael leis an chomhlacht an mhí seo caite. ☐
8. Chosain an turas míle punt. ☐
9. Reáchtálfar turas eile ar an bhliain seo chugainn. ☐
10. Bhí an turasóir as Contae Aontroma thar a bheith meallta. ☐

[10]

Turas ar ceal

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What was the cause of the trip being cancelled? (2)

(b) What group advised against the trip? (3)

(c) Why is the Middle East dangerous at present? (3)

(d) How many tourists intended to go on the trip? (1)

(e) What did the spokesperson representing the company say? (3)

(f) What has the company been doing for ten years? (3)

(g) How did the tourists who went on the trip last month get on? (2)

(h) What was the spokesperson confident about? (3)

[20]

14. Ionad Oidhreachta Árann

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F – Má tá an ráiteas fíor.

B – Má tá an ráiteas bréagach.

? – Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Tá an tIonad Oidhreachta lonnaithe i bpríomhbhaile an oileáin. ☐
2. Cuireadh ar bun corradh le scór bliain ó shin é. ☐
3. Tá bunadh an oileáin mórtasach as an Ionad. ☐
4. Is é príomhaidhm an Ionaid cuidiú le muintir an oileáin. ☐
5. Tá seaniarsmaí le feiceáil ar an oileán. ☐
6. Tá léargas san Ionad ar scríbhneoirí an oileáin. ☐
7. Ní bhíonn an tIonad ar oscailt i rith an gheimhridh. ☐
8. Ní bhainfeadh scoláirí tairbhe ar bith as an Ionad. ☐
9. Níor imir an t-oileán tionchar ar na scríbhneoirí. ☐
10. Is fearr turas an oileáin a dhéanamh sula dtabharfaidh tú cuairt ar an Ionad. ☐

Ionad Oidhreachta Árann

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) How is Kilronan defined? (2)

(b) What happened in 1992? (2)

(c) How do the locals feel about the Centre? (1)

(d) What two things does the Centre aim to provide for the visitor? (5)

(e) What is given to each visitor to the Centre? (1)

(a) As well as pre-Christian monuments, what else can the tourist visit? (4)

(g) Why is the Centre of particular interest to students? (2)

(h) What claim is made about the Centre? (3)

[20]

15. Ceart na mban tí

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Is oibrí é Seán ag Údarás na Gaeltachta. ☐
2. Molann sé na mná tí go hard na spéire. ☐
3. Síleann sé nach gcuidíonn na mná tí le geilleagar na háite. ☐
4. Caitheann tuismitheoirí na scoláirí a lán airgid sa cheantar. ☐
5. Ceapann Seán go bhfuil breis airgid tuillte ag na mná tí. ☐
6. Molann sé an rialtas as an obair a dhéanann siad. ☐
7. Soláthraíonn bean tí, ar an mheán, bia agus leaba do scór scoláire. ☐
8. Faigheann na mná tí deontas cúig mhíle punt le cur lena dtithe. ☐
9. Saothraíonn siad céad punt an scoláire do gach cúrsa. ☐
10. Má fhágann scoláire cúrsa go luath, faigheann na mná tí iomlán an airgid. ☐

[10]

Ceart na mban tí

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) How does Seán Ó Baoill describe the ladies who keep students in their houses? (4)

(b) How does he describe the services they provide? (1)

(c) What are they bringing into the area as a result of their work? (2)

(d) How do the students' parents help the local economy? (3)

(e) What would Seán like to find out? (2)

(f) What does he accuse the government of? (2)

(b) What is the average number of students a landlady keeps in her home and for how long each year? (2)

(c) What does Seán want the landladies to receive in their salary? (2)

(i) What does he say regarding students who leave courses early? (2)

[20]

16. Gaelscoileanna gan aitheantas

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Beidh corradh le scór Gaelscoil gan aitheantas san fhómhar. ☐
2. Beidh ceithre Ghaelscoil nua ann ar a laghad sa Tuaisceart. ☐
3. Maoiníonn Gaeloiliúint na Gaelscoileanna gan aitheantas. ☐
4. Cosnaíonn sé dhá mhíle punt na scoileanna seo a mhaoiniú. ☐
5. Ní osclófar scoil ar bith nua i mBéal Feirste i mbliana. ☐
6. Is é Cathal Ó Donnghaile ceannasaí an eagrais Gaeloiliúint. ☐
7. Tá Cathal ina chónaí i Lóiste na Móna. ☐
8. Ní fhaigheann an t-eagras airgead ar bith ó thíortha iasachta. ☐
9. Deir Cathal go gcuidíonn an rialtas go mór leis an eagras. ☐
10. Tá ganntanas airgid ina fhadhb mhór ag an eagras. ☐

[10]

Gaelscoileanna gan aitheantas

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) How will thirteen Irish schools be operating this autumn? (2)

(b) How many new Irish schools will be opened in the North this year? (2)

(c) Why is Gaeloiliúint under pressure? (2)

(d) Why has Gaeloiliúint to find £200,000 each year? (2)

(e) What will be needed from this autumn onwards? (2)

(f) Where exactly in Belfast will the new school be situated? (1)

(g) What position does Cathal Ó Donnghaile hold? (2)

(h) What does he say regarding his efforts to get money? (2)

(i) Who is he determined not to let down? (4)

(j) How does he describe the local people? (1)

[20]

17. Ceist na teilifíse

(a) Éist leis an chomhrá agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Tá Seán an-tugtha don teilifís. ☐
2. Is rud frithshóisialta í an teilifís, i mbarúil Sheáin. ☐
3. Deir Máire nach bhfuil maitheas ar bith sa teilifís. ☐
4. Síleann Máire go gcuidíonn an teilifís le cúrsaí oideachais. ☐
5. Aontaíonn Seán go huile is go hiomlán léi sa mhéid sin. ☐
6. Síleann Máire gur áis spreagúil í an teilifís. ☐
7. B'fhearr le Seán an teilifís ná leabhar. ☐
8. Tá Máire an-tugtha do na gallúntraithe. ☐
9. Níor bhain Seán tairbhe as an scannán a choimhéad sé. ☐
10. Tá Máire níos dearfaí faoin teilifís ná Seán. ☐

[10]

Ceist na teilifíse

(b) Éist leis an chomhrá arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What does Seán not like about television? (2)

(b) What advantages does Máire say it has? (2)

(c) Why does Seán think that television does not help learning? (3)

(d) What does Máire say about nature programmes on television? (2)

(e) What does Seán believe is better than the television? (2)

(f) What does Máire say about books? (4)

(g) What did the film on Germany help Seán understand? (2)

(h) Apart from educational programmes, what other programmes does Máire think people enjoy? (3)

[20]

18. Suirbhé faoin teilifís

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F	Má tá an ráiteas fíor.
B	Má tá an ráiteas bréagach.
?	Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Tá ógánaigh an lae inniu an-tugtha don teilifís. ☐
2. Is léir ón taighde gur minic a amharcann daoine óga ar an teilifís. ☐
3. Téann an teilifís go mór i bhfeidhm ar dhaoine. ☐
4. Ní chreidtear cuntais na teilifíse. ☐
5. Níl dúil ag an aos óg sna scannáin uafáis. ☐
6. Áirítear cuid mhaith foréigin sna scannáin uafáis. ☐
7. Tá na tuismitheoirí gan mhilleán de réir údar an tsuirbhé. ☐
8. Tá seandaoine an-tugtha don teilifís. ☐
9. Níl dea-thorthaí ar bith ag baint leis an teilifís. ☐
10. Ní mholann údar an tsuirbhé na gallúntraithe don aos óg. ☐

[10]

Suirbhé faoin teilifíse

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What do the results of the survey illustrate? (5)

(b) What effect will digital television have? (2)

(c) How are people influenced by television? (2)

(d) What else did the survey show about young people and the TV? (2)

(e) What in particular do young people like on the TV? (2)

(f) How can violent films be harmful to children? (2)

(g) Why did the author of the survey blame parents? (3)

(h) How could young people get more benefit from television? (2)

[20]

19. Ólachán ar ollscoil

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Tá feachtas margaíochta ar siúl sna scoileanna. ☐
2. Tá an feachtas á dhíriú ar mhic léinn. ☐
3. Laghdaítear praghas na dí do mhic léinn nua. ☐
4. Níl fógraíocht coiscthe in Ollscoil Chorcaí. ☐
5. Ólann nócha faoin chéad de na mic léinn nua alcól. ☐
6. Éiríonn cuid de na mic léinn as cúrsaí ollscoile de dheasca an óil. ☐
7. Ba mhaith le Gay Mitchell go gcuirfí reachtaíocht nua i bhfeidhm. ☐
8. Tugtar lacáistí do mhic léinn ar thoitíní fosta. ☐
9. Bíonn tábhairneoirí ag brath ar mhic léinn i rith na seachtaine. ☐
10. Braitheann tábhairneoirí ar mhic léinn ag deireadh na seachtaine amháin. ☐

[10]

Ólachán ar ollscoil

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What are politicians and student leaders saying? (5)

(b) What is the drinks' industry currently involved in? (2)

(c) What was given out to new students? (2)

(d) What is Smirnoff Ice doing at the Freshers' Ball? (1)

(e) What action did the authorities in Cork University take? (2)

(f) What does the students' leader in Galway say about the industry? (2)

(g) What does he give as one of the main reasons why students leave college early? (2)

(h) Who is Gay Mitchell? (3)

(i) What did one publican say about students regarding his business? (1)

[20]

20. Andúileach drugaí

(a) Éist leis an aoichainteoir agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Chuir an múinteoir Creidimh cuireadh ar Phól teacht chun na scoile ☐
2. Níor ghlac sé druga ar bith le ceithre bliana anuas. ☐
3. Ní andúileach drugaí anois é. ☐
4. Ní thig nós na ndrugaí a bhriseadh ina iomláine choíche. ☐
5. Loiteann drugaí mídhleathacha saol an duine i mbarúil an chainteo ☐
6. Chaith sé deoch mheisciúil sula raibh sé ocht mbliana déag d’aois. ☐
7. Níor chaith sé druga crua ar bith riamh. ☐
8. Rinne na drugaí a chaith sé dochar dá shláinte. ☐
9. Níor thug a fhostóir bata is bóthar dó. ☐
10. Tá coinne aige san Ionad Sláinte don lá dár gcionn. ☐

[10]

Andúileach drugaí

(b) Eist leis an aoichainteoir arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) How does Pól describe himself? (2)

(b) What according to Pól is the worst thing about drugs? (4)

(c) When did he start drinking alcohol? (2)

(d) What was the situation like by the time Pól was 23 years old? (2)

(e) How did his lifestyle change? (2)

(f) How did he feel a lot of the time? (1)

(g) What two things does Pól say about his family? (2)

(h) What did he do around this time, three years ago? (1)

(i) What happened as a result of this? (3)

(j) What does Pól do regularly now? (1)

[20]

21. Cosc ar thobac

(a) Éist leis an díospóireacht agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F	Má tá an ráiteas fíor.
B	Má tá an ráiteas bréagach.
?	Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Níl an cainteoir seo ag teacht leis an rún. ☐
2. Déanann toitíní dochar i mbarúil an chainteora. ☐
3. Síleann an cainteoir go gcruthaíonn an tobac galair. ☐
4. Deir sé nach ndéanann an tobac dochar mura gcaitheann tú féin. ☐
5. Is fuath leis an chainteoir boladh na dtoitíní. ☐
6. Níor chaith sé féin toitín riamh ina shaol. ☐
7. D'aontaigh sé le gach rud a dúirt an cainteoir a labhair roimhe. ☐
8. Síleann sé go bhfuil an lámh in uachtar ag na caiteoirí. ☐
9. Tá cothrom na féinne le fáil sna bialanna ina bharúil. ☐
10. Níl cosc iomlán ar thobac sa scoil s'acusan. ☐

[10]

Cosc ar thobac

(b) Éist leis an díospóireacht agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What motion is being debated? (3)

(b) What damage does smoking do according to the speaker? (5)

(c) What does the research show according to the speaker? (3)

(d) As well as on your hair and clothes, where else can the smell of smoke be found? (1)

(e) What did the speaker who spoke before this person say? (3)

(f) What is said about smokers in restaurants? (2)

(g) What should smokers and non-smokers have according to the speaker? (1)

(d)What policy does the speaker's school have regarding smoking amongst the staff? (2)

[20]

22. Lucht ólta beorach

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Tá lucht ólta beorach na Baváire ar buile. ☐
2. Rinne daoine gearán faoin chlampar. ☐
3. Tugadh an cás chun na cúirte. ☐
4. Druidfear na deochlanna uile sa cheantar ar 9.30. ☐
5. Tá na fámairí ar nós cuma liom faoin chinneadh. ☐
6. Eagraíodh agóidí in éadan na rialach úire. ☐
7. Níl an Méara ag teacht le lucht an óil. ☐
8. Aontaíonn na polaiteoirí leis an riail nua seo. ☐
9. Tá praghas na dí an-íseal sa cheantar. ☐
10. Is féidir go mbeidh tionscal na turasóireachta thíos leis. ☐

[10]

Lucht ólta beorach

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) Why are beer drinkers in Bavaria unhappy? (2)

(b) Why was a complaint made? (4)

(c) Where was the case discussed? (2)

(d) What ruling was made? (2)

(e) What do publicans, tourists and drinkers fear might happen in the area? (4)

(f) What have they organised? (2)

(g) What did they say about their customers? (2)

(h) What did the politicians say regarding the tourists? (2)

[20]

23. Scannal na ndídeanaithe

(a) Éist leis an tuairisc agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Feictear daoine gan dídean fud fad na tíre. ☐
2. Ní bhíonn ógánaigh ina ndídeanaithe. ☐
3. Ní fheictear na dídeanaithe má bhíonn doineann ann. ☐
4. Tá an fhadhb ag dul i ndonacht. ☐
5. B'fhéidir gur chaill cuid acu an fhostaíocht acu. ☐
6. Ní chuidíonn saol na sráide lena gcruachás. ☐
7. Tá laghdú tagtha ar líon an aosa óig a chónaíonn ar an tsráid. ☐
8. Tógfar ionad nua do na dídeanaithe an samhradh seo chugainn. ☐
9. Tá líon na bhfear óg atá ina ndídeanaithe ag dul i laghad. ☐
10. Tá Shelter ar lorg airgid ón phobal. ☐

[10]

Scannal na ndídeanaithe

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What is scandalous according to the speaker? (3)

(b) What do they use for shelter on the streets? (3)

(c) What is said about the number of homeless people? (1)

(d) What types of breakdown might have caused them to be living on the street in the speaker's opinion? (4)

(e) What does he say you can be sure about? (3)

(f) What was illustrated in the Shelter report? (2)

(g) What is the speaker's opinion of the work of Shelter? (3)

(h) What sort of campaign has Shelter launched? (1)

[20]

24. Agallamh ar an raidió faoin bhochtanas

(a) Éist leis an agallamh agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F Má tá an ráiteas fíor.

B Má tá an ráiteas bréagach.

? Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Ní imríonn bochtanas aon tionchar ar fhadhbanna sóisialta eile. ☐
2. Is as ceantair bhochta cuid mhór de na príosúnaithe. ☐
3. Cosnaíonn sé £30,000 cime a choinneáil faoi ghlas. ☐
4. Déanann an rialtas neamart sna seirbhísí sóisialta i mbarúil an chainteora. ☐
5. Níl baint ar bith idir an bhoichtineacht agus an easláinte. ☐
6. Bíonn na bochtáin breoite níos minice ná na daoine saibhre. ☐
7. Bíonn buntáistí oideachasúla ag daoine saibhre. ☐
8. Tugtar deontais mhóra do dhaoine bochta le dul ar an ollscoil. ☐
9. Níl sárú na bhfadhbanna le fáil de réir an oibrí shóisialta. ☐
10. Síleann an cainteoir gurbh fhearr daoine a chosaint ar na fadhbanna. ☐

[10]

Agallamh ar an raidió faoin bhochtanas

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What does the social worker say about most prisoners? (2)

(b) How much does it cost to keep someone in jail? (2)

(c) What does the speaker find ironic about the cost of keeping someone in jail? (3)

(d) Why are poor people sick more often in the speaker's opinion? (2)

(e) What does she say about poor people's opportunities for education? (3)

(f) How do these opportunities compare with those that richer people have? (1)

(g) What advantage do students from well-off backgrounds usually have? (1)

(h) What facilities do they have to make homework easier? (2)

(i) What happens after one year at primary school? (3)

(j) What does the speaker say is better than a cure? (1)

[20]

25. Fadhbanna ag seandaoine

(a) Éist leis an mhír nuachta seo agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Gheobhaidh corradh le leathmhíle duine bás i rith an gheimhridh. ☐
2. Bíonn tromlach na ndaoine a fhaigheann bás an-óg. ☐
3. Tá na heagrais fóirithinte thar a bheith imníoch faoin scéal. ☐
4. Tá seandaoine an Deiscirt níos saibhre. ☐
5. Cuidíonn taisleach le sláinte an duine. ☐
6. Ní mór do sheanóirí cinneadh doiligh a dhéanamh maidir le cúrsaí airgid. ☐
7. Tá cuid mhaith seandaoine beo ón lámh go dtí an béal. ☐
8. Ní mó ná sásta a bhí an t-urlabhraí ó Age Concern. ☐
9. Faigheann pinsinéirí níos lú ná £70 sa tseachtain. ☐
10. Fuair na pinsinéirí ardú an-mhór ar na mallaibh. ☐

[10]

Fadhbanna ag seandaoine

(b) Éist leis an mhír seo nuachta arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What will cause a lot of deaths this winter? (1)

(b) Which age group will be particularly affected? (1)

(c) What are the aid agencies concerned about? (4)

(d) How do these numbers compare to the number of deaths on the roads? (1)

(e) What organisation does Sid McDowell work for? (2)

(f) What hard choices do the elderly have to make? (4)

(g) What is Sid McDowell's organisation planning to do? (4)

(h) How much do pensioners receive each week? (1)

(i) How much is it estimated a pensioner would need each week? (1)

(j) What is said about the rise that was recently given to the pensioners? (1)

[20]

26. Coir in éadan seanmhná

(a) Éist leis an mhír nuachta seo agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F Má tá an ráiteas fíor.

B Má tá an ráiteas bréagach.

? Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Tá an tseanbhean a ionsaíodh seachtó bliain d'aois.
2. Tá cónaí uirthi i mBéal Feirste Thoir.
3. Is baintreach í.
4. Bhí éide póilíní ar na coirpigh.
5. Faigheann sí seachtó punt sa tseachtain ar an phinsean.
6. Thug na coirpigh airgead agus seodra leo.
7. Níor leag na fir méar ar an tseanbhean.
8. Chonaic an t-urlabhraí eachtra ba mheasa le déanaí.
9. Níorbh éigean don tseanbhean dul chun na hotharlainne.
10. Ba mhaith léi filleadh ar a teach féin.

[10]

Coir in éadan seanmhná

(b) Éist leis an mhír seo nuachta arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What happened in East Belfast last night? (2)

(b) What happened to the old lady three years ago? (2)

(c) How were the criminals dressed? (2)

(d) What did they steal? (2)

(e) What injuries did the old lady sustain? (6)

(f) What did the spokesperson say about this incident? (2)

(g) Who is suspected of involvement in the crime? (2)

(e) As well as commenting on her mother's injuries, what else did her daughter say? (2)

[20]

27. Dúil sa ghairdín

(a) Éist leis an mhír nuachta seo agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F	Má tá an ráiteas fíor.
B	Má tá an ráiteas bréagach.
?	Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Is breá le Helen Hunt a gairdín. ☐
2. Cónaíonn sí i nDeisceart na hÉireann. ☐
3. Thairg tógálaí ceithre mhilliún punt di. ☐
4. Níor chónaigh sí áit ar bith eile ina saol. ☐
5. Tá ceithre scór bliain slánaithe aici. ☐
6. Tá sé ar intinn ag conraitheoir forbairt a dhéanamh. ☐
7. Ní raibh Helen sásta éisteacht a thuilleadh leis an chonraitheoir. ☐
8. Cuireann na tairiscintí as di. ☐
9. Níl muintir na háite ar aon intinn le Helen maidir leis an fhorbairt seo. ☐
10. Ba mhaith le fear céile Helen aistriú tí. ☐

[10]

Dúil sa ghairdín

(b) Éist leis an mhír seo nuachta arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) Where exactly does Helen live? (2)

(b) What things does she enjoy in her garden? (5)

(c) What age is she? (1)

(d) Who wanted to buy her house? (2)

(e) Why did they need her garden? (2)

(f) How much did they first offer? (1)

(g) How did she react to the offers? (2)

(h) What is the opinion of the residents in the area about the proposed development? (3)

(i) What did Helen say about the money? (2)

[20]

28. Tubaiste Chernobyl

(a) Éist leis an mhír nuachta seo agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F Má tá an ráiteas fíor.

B Má tá an ráiteas bréagach.

? Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Tharla tubaistí ba mheasa ná Chernobyl sa tionscal núicléach ☐
2. Theip ar an fhreasaitheoir núicléach. ☐
3. Ní dhearnadh mórán damáiste dá bharr. ☐
4. Truaillíodh an ceantar ar fad de dheasca na tubaiste. ☐
5. Tholg bunadh na háite aicídí. ☐
6. Maraíodh níos mó daoine óga ná aoisghrúpa ar bith eile. ☐
7. Tá an áit slán sábháilte anois. ☐
8. Tugann cuid de na páistí as Chernobyl Éire orthu féin. ☐
9. Tugtar drochbhail ar pháistí Chernobyl in Éirinn. ☐
10. Níl teaghlach ar bith eile de dhíth le páistí a choinneáil. ☐

[10]

Tubaiste Chernobyl

(b) Éist leis an mhír seo nuachta arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) How is the Chernobyl disaster described? (2)

(b) What happened in the factory? (2)

(c) What happened as a result of the radioactive material escaping? (4)

(d) How did this affect the health of the locals? (4)

(e) How many people died as a result? (1)

(f) When did the accident happen? (2)

(g) What happened as a result of the ground being contaminated? (1)

(h) Why do hundreds of children from Chernobyl come to Ireland? (2)

(i) Where do they stay? (2)

[20]

29. Crann cumarsáide do na gutháin phóca

(a) Éist leis an chainteoir seo agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:=

F Má tá an ráiteas fíor.

B Má tá an ráiteas bréagach.

? Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Níl Seán sásta go bhfuil éisteacht phoiblí ann.
2. Níor mhaith leis go dtógfaí an crann cumarsáide.
3. Baineadh geit mhór as ar chloisteáil an scéil dó.
4. Tógfar an crann faoi urchar méaróige den ollmhargadh áitiúil.
5. Tá deich gcrann dá leithéid tógtha cheana féin sa chontae.
6. Gineann na tonnta raidió ó na crainn seo galair.
7. Síleann Seán gur maith go dtabharfaidh an comhlacht airgead don phobal.
8. Tá níos lú daoine ná riamh ag úsáid na nguthán póca ina thuairim féin.
9. Bhí an comhlacht i dteagmháil le muintir na háite faoin scéal roimh ré.
10. Cuirfidh an crann cumarsáide seo go mór le háilleacht na háite.

[10]

Crann cumarsáide do na gutháin phóca

(b) Éist leis an chainteoir arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) Who is Seán de Brún? (3)

(b) What does he welcome? (2)

(c) What is to be built in the area? (2)

(d) What specifically harms people's health? (2)

(e) What diseases can these masts give rise to? (2)

(f) What is still not known about these masts? (2)

(g) What is the only thing concerning the company in Seán's opinion? (1)

(h) What does he say he understands regarding mobile phones? (2)

(i) How does he describe his own area? (1)

(j) What does Seán say the company clearly understands will happen if they erect this mast? (3)

[20]

30. Tionchar na haimsire

(a) Éist leis an tuairisc seo agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F Má tá an ráiteas fíor.

B Má tá an ráiteas bréagach.

? Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Ní théann an aimsir go mór i bhfeidhm orainn. ☐
2. Is beag duine a éisteann le tuar na haimsire. ☐
3. Tá suim ar leith ag feirmeoirí san aimsir. ☐
4. Cuirtear imeachtaí spóirt siar in amanna mar gheall ar an aimsir. ☐
5. Is aoibhinn le daoine soineann sa samhradh. ☐
6. Is breá le feirmeoirí aimsir thirim sa samhradh. ☐
7. Bhí drochbhliain ag na feirmeoirí anuraidh. ☐
8. Cailltear daoine de dheasca na drochaimsire. ☐
9. Is minic a tharlaíonn tubaistí móra in Éirinn mar gheall ar an aimsir. ☐
10. Deirtear go bhfuil an domhan ag dul i bhfuaire. ☐

[10]

Tionchar na haimsire

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) Why do a lot of people listen to the weather forecast? (2)

(b) How does bad weather affect the work of the farmer in the summer as well as in the autumn? (4)

(c) What is usually cancelled if the ground is too soft? (2)

(d) What type of weather do people long for in the summer? (3)

(e) What often happens during storms? (3)

(f) What in particular causes most accidents? (2)

(g) What reason is mentioned for the changing weather? (3)

(h) What do scientists say about the world's temperature? (1)

[20]

31. Costas an bhreosla

(a) Éist leis an tuairisc seo agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F Má tá an ráiteas fíor.

B Má tá an ráiteas bréagach.

? Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Tá Uachtarán na Fraince idir dhá chomhairle faoi ísliú phraghas an bhreosla. ☐
2. Ní mó ná sásta atá na feirmeoirí leis an Uachtarán. ☐
3. Stad na tiománaithe leoraí an trácht ar na bóithre. ☐
4. Deir na tiománaithe leoraí go bhfuil an breosla róchostasach. ☐
5. Níl an stailc ag cur isteach ar chúrsaí na tíre. ☐
6. Tá idirbheartaíocht faoi lánseol idir an dá thaobh. ☐
7. Thug lucht gnó le fios go bhfuil an geilleagar thíos leis. ☐
8. Beidh ganntanas bia ann mar gheall ar an stailc. ☐
9. Níl an stailc ag cur as do thurasóirí sa Fhrainc. ☐
10. Is ísle praghas an bhreosla i Sasana ná sa Fhrainc. ☐

[10]

Costas an bhreosla

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) What did the French President say today? (3)

(b) Why did he lower the price of fuel a couple of days ago? (2)

(c) Who went out on strike? (2)

(d) What form did their action take? (3)

(e) What did their spokesperson say? (4)

(f) What have been the results of the strike? (2)

(g) What do business people say? (2)

(h) What did the English tourist find amusing about the situation? (2)

[20]

32. Tubaiste mara

(a) Éist leis an tuairisc seo agus freagair na ceisteanna a leanas.

Léigh na habairtí thíos agus freagair na ceisteanna mar seo a leanas:

F — Má tá an ráiteas fíor.

B — Má tá an ráiteas bréagach.

? — Mura bhfuil an t-eolas le fáil.

1. Cailleadh cúig chéad duine. ☐
2. Bhí an long leathmhíle ón chósta. ☐
3. Tharla an tubaiste dhá lá ó shin. ☐
4. Fuarthas gach duine a caitheadh amach san fharraige. ☐
5. Bhí drochaimsir ann ag an am. ☐
6. Chuaigh an long go tóin poill. ☐
7. Bhí eagla a gcraicinn ar na paisinéirí. ☐
8. Bhí go leor criosanna tarrthála ann. ☐
9. Bhí Éireannaigh ar bord na loinge. ☐
10. Rinne stiúrthóirí na loinge faillí sna paisinéirí. ☐

[10]

Tubaiste mara

(b) Éist leis an tuairisc arís agus freagair na ceisteanna a leanas as Béarla.

(a) How many people were drowned? (1)

(b) Where exactly did the incident happen? (4)

(c) What is said about those who are missing? (3)

(d) How did the tragedy happen? (2)

(e) How was the weather at the time? (1)

(f) What was said about the life belts? (1)

(g) What first came to the aid of the passengers? (2)

(h) How were most people taken to safety? (2)

(i) Why were the captain and crew arrested? (2)

(j) What had they been doing as the tragedy unfolded? (2)

[20]